

RAAP-NOTITIE 3037

Plangebied Vijlen Zuidoost

Gemeente Vaals

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)

Colofon

Opdrachtgever: Aelmans ROM

Titel: Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)

Status: eindversie

Datum: februari 2009

Auteur: *ir. M.M. Peeters*

Projectcode: VIJZ

Bestandsnaam: NO3037-VIJZ.doc

Projectleider: ir. M.M. Peeters

Projectmedewerkers: drs. N.H.A. Sprengers & drs. M.A.H. Lipsch

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 32648

Bewaarplaats documentatie: RAAP Zuid-Nederland

Autorisatie: drs. W. De Baere

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwenveldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2009

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

Onderzoekskader en -doelstelling

De gemeente Vaals heeft het voornemen om in Vijlen Zuidoost (figuur 1) een aantal nieuwe woningen te realiseren. Realisatie van deze plannen kan leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Vandaar dat RAAP Archeologisch Adviesbureau op deze locatie in januari 2009 een archeologisch onderzoek heeft uitgevoerd. Het archeologisch onderzoek bestond uit een bureau-onderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een verkennend booronderzoek. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het booronderzoek had vervolgens tot doel deze archeologische verwachting te toetsen en een inschatting te geven van de gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek had niet tot doel eventuele archeologische vindplaatsen in kaart te brengen.

Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

Beleidskader

Sinds 1 september 2007 is de Wet op de archeologische Monumentenzorg van kracht. Deze wet regelt de zorg voor ons archeologisch erfgoed en is te zien als de vertaling van het Verdrag van Malta, dat Nederland in 1992 ondertekende. De essentie van de nieuwe wet is dat waardevolle archeologische resten in de bodem behouden blijven. In een zo vroeg mogelijk stadium van de ruimtelijke planvorming dient rekening te worden gehouden met archeologie. De zorg voor het archeologische erfgoed is gekoppeld aan vrijstellingen, nieuwe bestemmingsplannen, ontgroningen, etc. Voor werkzaamheden die gepaard gaan met verstoring van de bodem is een archeologisch vooronderzoek verplicht. De gemeente ziet (als bevoegde overheid) erop toe dat het benodigde archeologische onderzoek is uitgevoerd, voordat de werkzaamheden plaatsvinden.

1.2 Administratieve gegevens

- *Opdrachtgever:* Aelmans ROM
- *Datum uitvoering veldwerk:* 19 januari 2009
- *Bevoegde overheid:* gemeente Vaals
- *Bewaarplaats documentatie:* archief RAAP Zuid-Nederland
- *Bewaarplaats vondsten:* niet van toepassing

1.3 Plangebied

Locatiegegevens

- *Toponiem*: Vijlen Zuidoost (figuur 1)
- *Kadastrale gegevens*: perceelsnummers 9953, 7495 en 10084 (gedeeltelijk)
- *Plaats*: Vijlen
- *Gemeente*: Vaals
- *Provincie*: Limburg
- *Kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 62D
- *Oppervlakte plangebied*: circa 2,6 hectare
- *Centrumcoördinaten plangebied (X/Y)*: 195.880/310.650

Huidige situatie plangebied

Het plangebied is momenteel in gebruik als akkerland/grasland. Het is een hellend terrein. Er staat geen bebouwing binnen het plangebied.

Toekomstige ontwikkelingen plangebied

De gemeente is voornemens om op het terrein een groot aantal (circa 60) nieuwe woningen, met bijbehorende voorzieningen, te ontwikkelen.

1.4 Onderzoeksvragen

Onderstaande onderzoeksvragen worden in de rapportage beantwoord:

1. Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
2. Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied er uit?
3. Op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen/resten?
4. Is de bodemopbouw in (delen van) het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
5. Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?
6. Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?

1.5 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Achter in dit rapport is een lijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Inleiding

Om inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied is een bureauonderzoek uitgevoerd. In het kader hiervan zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst). Tevens is contact opgenomen met de 'Heemkunde Vereniging Sankt Tobert' voor aanvullende informatie (de heer F. Horbach, d.d. 13-1-2009). Bij hen waren echter geen aanvullende gegevens over het plangebied bekend.

De ligging van archeologische waarden is voor een groot deel gerelateerd aan het natuurlijke landschap. Om uitspraken te kunnen doen over de archeologische verwachting van een gebied, is het daarom belangrijk om de ontstaanswijze en ontwikkeling van het landschap goed te kennen. In dit hoofdstuk komen achtereenvolgens de fysieke ondergrond (geologie, geomorfologie en bodem), de bekende historische gegevens en de bekende archeologische vindplaatsen aan bod. Op basis van deze gegevens is vervolgens een gespecificeerde archeologische verwachting (hoofdstuk 3) opgesteld.

2.2 Fysieke ondergrond

Geologie, geomorfologie en bodem

Zuid-Limburg ligt in het verlengde van de schiervlakte van de Ardennen. Het betreft een opheffingsgebied met een - voor Nederlandse begrippen - sterk reliëf. Door de voortdurende tektonische opheffing hebben de aanwezige beken en riviertjes zich steeds dieper in het landschap ingesneden en is het typische heuvellandschap ontstaan.

Volgens de geomorfologische kaart (Staring Centrum/RGD, 1989) is de omgeving van het plangebied zodanig versneden dat er vrijwel overal sprake is van een zogenaamde afbraakwand: een dalwand die (nog steeds) is blootgesteld aan erosie. Het plangebied ligt op zo'n afbraakwand (code 18A2) die wordt doorsneden door diverse droogdalen (code 15/14S3).

De afzettingen die in het plangebied dagzomen, behoren bij de oudste die in Nederland voorkomen. Ze bestaan voornamelijk uit kalksteen, ook wel bekend als het Limburgse krijt of mergel. De afzettingen zijn in Laat Krijt (circa 99 tot 65 miljoen jaar geleden) afgezet, toen ter hoogte van Zuid-Limburg een zee lag. De afzettingen bevatten talrijke fossielen, die duiden op vorming in een tropische zee. Een deel van de kalksteen (en dan vooral de bovenste lagen die blootgesteld zijn aan weer en wind) is verweerd tot een zogenaamde verweringslaag. Afhankelijk van het vuursteengehalte

ontstond hierdoor oftewel kleefarde (verweringsresidu van kalksteen met weinig of geen vuursteen: zware klei) of vuursteeneluvium (verweringsresidu van vuursteenhoudende kalksteen; vuursteenknollen ingebed in kleefarde).

Volgens de bodemkaart (Staring Centrum, 1990) is de kalksteenverweringslaag in het plangebied vuursteenarm en komt er kleefarde voor (code mKK). In de bovengrond komen stenen voor (toevoeging m...). De gronden hebben zich ontwikkeld op een matig hellend tot hellend terrein (hellingsklasse C: 5-8%).

2.3 Historische gegevens

Wijdere omgeving

De omgeving van Vijlen wordt al sinds de vroege Prehistorie in mindere of meerdere mate bewoond. De vroegste vondsten uit de streek stammen uit het Paleo- en Mesolithicum (circa 250.000-5300 voor Chr.), toen de mensen nog leefden van de jacht en het verzamelen van voedsel uit de natuur. Aangezien het landschap sindsdien nog aanzienlijk is veranderd, is een groot deel van deze zeer oude archeologische resten afgedekt met jongere sedimenten (colluvium, löss).

In de loop van het Neolithicum werd de landbouw in Nederland geïntroduceerd. In Zuid-Limburg vestigden zich de eerste boeren. Deze eerste boeren hebben in de omgeving vele sporen nagelaten. Ze vestigden zich op de relatief vlakke plateaus, aan de randen van de beekdalen. De ligging op de grens van 2 landschappelijke eenheden (en daardoor 2 agrarische productiemilieus) bracht gunstige ontwikkelingsmogelijkheden met zich mee. Bovendien leverde de beek altijd voldoende drinkwater voor mensen en dieren.

Aan het begin van de Romeinse tijd waren de belangrijkste delen van de dalen in cultuur gebracht. De plateaus waren nog bebost. Omdat de vraag naar land steeds groter werd, werden de plateaus ook steeds meer in cultuur genomen. Aan het eind van de 3e eeuw moet een groot deel van Zuid-Limburg ontgonnen zijn geweest. Aan het eind van de Romeinse tijd nam de omvang van de bevolking sterk af. Het cultuurland kromp weer in tot de omvang van enkele eeuwen eerder. In het begin van de Vroege Middeleeuwen was het gebied zeer dun bevolkt. De plateaus werden grotendeels verlaten en raakten gaandeweg weer bebost. De bewoning trok zich terug op de meest geschikte plekken in het landschap, namelijk de randen van de beekdalen. De beekdalen werden ingericht als wei- en hooiland. De hellingen rond de nederzettingen, die geschikt waren voor akkerbouw, werden ontgonnen tot akkerland.

In de Volle Middeleeuwen kwam de groei van de streek wederom in een stroomversnelling. Vanwege de agrarische expansie werden de plateaus opnieuw ontgonnen tot akkerland en werden er nederzettingen gesticht. Op deze manier ontstonden de grote open akkercomplexen die ook nu nog zo kenmerkend zijn voor het gebied. Alleen de zeer steile hellingen en gebieden met een voor akkerbouw ongeschikte bodem bleven onontgonnen.

Rond 1300 was het overgrote deel van de bruikbare grond in cultuur gebracht en waren er nog maar weinig onontgonnen gebieden over. Vanaf de Late Middeleeuwen was van ontginning dan ook nauwelijks meer sprake. Wel werd het landschap in steeds sterkere mate beïnvloed door de mens. Een verhoging van de productie moest

de groeiende bevolking voeden. Door een verdere verdichting van de bebouwing kregen de dorpen gaandeweg hun huidige karakter (Renes, 1988; KICH, 2008; Staring Centrum, 1990).

Vijlen en het plangebied

Uit de vele archeologische vondsten (zie § 2.4) blijkt dat ook de omgeving van Vijlen al vroeg bewoond is geraakt. Vijlen zelf, gelegen in een zijdal van de Geul, is een voorbeeld van een vroeg-middeleeuwse nederzetting. Al voor het jaar 700 zou hier een kapelletje hebben gestaan. Deze oudere kern zou mogelijk echter ten westen van de huidige kern gezocht moeten worden, in het dal nabij de Munnikenhof (Renes, 1988, KICH, 2008).

Het plangebied ligt direct ten zuiden van de historische kern van Vijlen, ten oosten van de (oude) doorgaande weg van Vijlen naar Vaals. Sinds het begin van de 19e eeuw tot op de dag van vandaag is het plangebied grotendeels als akkerland in gebruik geweest (figuur 2). Ook het verkavelingspatroon is in de laatste 2 eeuwen weinig meer veranderd (Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen, 1968: Kaartblad 85 Vaals; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992; Uitgeverij Nieuwland, 2006; ANWB, 2005).

2.4 Archeologische gegevens

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM, 2008) te Amersfoort geraadpleegd. Uit het plangebied staan geen vindplaatsen geregistreerd. Wel is uit de directe omgeving van het plangebied (straal van circa 1000 m) een groot aantal vindplaatsen bekend, waaronder een aantal terreinen met een monumentstatus (bijlage 1).

De dichtstbijzijnde melding ligt circa 100 m ten noordwesten van het plangebied en betreft de oude bewoningskern van Vijlen (monumentnummer 16444). De oude bewoningskernen zijn recent aan het monumentenbestand toegevoegd. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor de oude bewoningskernen van Harles (monumentnummer 16442) en Rott (monumentnummer 16458). Binnen deze historische kernen worden in de bodem resten verwacht van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laat-middeleeuwse (en mogelijk nog oudere) bewoning.

De belangrijkste vindplaats binnen een straal van 1000 m zijn echter zonder meer de sporen van Romeinse bewoning (vermoedelijk een villa) aan de Oude Trichterweg (Romeinse tijd: circa 12 voor tot 450 jaar na Chr.). Het gedeelte ten zuiden van de weg is een beschermd monument en is in 1967 door middel van een opgraving onderzocht (monumentnummer 1473; ARCHIS-waarnemingsnummer 19671). Het gedeelte ten noorden van de weg is ontdekt tijdens het ploegen en heeft (vooralsnog) geen beschermde status (monumentnummer 11115; ARCHIS-waarnemingsnummer 232049).

Circa 1 km ten westen van het plangebied zijn concentraties vondsten aangetroffen die nog een stuk ouder zijn (monumentnummers 5518 en 5519; ARCHIS-waarne-

mingsnummers 19703 t/m 19707). Het betreft sporen van bewoning uit de Steentijd, namelijk het Mesolithicum en Neolithicum (circa 8800-2000 jaar voor Chr.). Twee vuurstenen artefacten dateren mogelijk zelfs uit het Midden Paleolithicum (circa 300.000-35.000 jaar voor Chr.; ARCHIS-waarnemingsnummer 19708).

Verder is verspreid in het gebied een aantal vondsten verzameld die dateren uit het Paleolithicum (ARCHIS-waarnemingsnummer 49353), Neolithicum (ARCHIS-waarnemingsnummers 19710 en 19712) en de Nieuwe tijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 16253).

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500		heden	
Late Middeleeuwen	1250	-	1500	na Chr.
Volle Middeleeuwen	1050		1250	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2005) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op basis van de verzamelde informatie kan deze verwachting verder worden gespecificeerd naar aard en ouderdom, diepteligging en gaafheid.

3.1 Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gekoppeld aan de fysieke eisen die de mens stelde aan leef- en woonomgeving. Recent is een locatiekeuzemodel opgesteld voor grote delen van Zuid-Limburg (Verhoeven, 2007a/b). Uit dit model blijkt dat in vrijwel alle perioden (Paleolithicum t/m Nieuwe tijd) sprake is van een significante relatie tussen het aantal vindplaatsen en de hellingklasse van het terrein. Daarbij geldt dat men een duidelijke voorkeur had voor vlakke gebieden (hellingklasse A en B; hellingshoek van maximaal 5%), terwijl steile gebieden (hellingklasse C t/m F; hellingshoek van 5-25%) veelal werden vermeden.

Het plangebied betreft een matig hellend tot hellend terrein (hellingklasse C). Het betreft dan ook geen uitgesproken voorkeurslocatie voor vindplaatsen van jager-verzamelaars (Paleo- t/m Neolithicum) en/of landbouwers (Neolithicum t/m Nieuwe tijd). De hellingshoek is echter nog relatief beperkt. Bovendien zijn in de directe omgeving van Vijlen - in vergelijkbare landschappelijke situaties - wel degelijk vindplaatsen bekend uit diverse archeologische perioden (zie § 2.4). Zo bevinden de bekende vindplaatsen jager-verzamelaars zich op gronden met een hellingklasse die varieert van B t/m D en ook de vindplaatsen van landbouwers zijn in deze omgeving op hellende gronden aangetroffen (hellingklasse B t/m E). Het lijkt erop dat de hoge markante rug, die vanuit het zuiden Nederland 'binnendringt' en bij Vijlen wordt afgesneden door diverse beekdalen (figuur 3), een zekere aantrekkingskracht op onze voorouders heeft uitgeoefend. Op basis hiervan geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden. Gezien de vondsten uit de directe omgeving wordt hierbij vooral gedacht aan resten uit de Steentijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen.

3.2 Diepteligging

De afzettingen die in het plangebied aan de oppervlakte voorkomen, dateren uit het Krijt en zijn dus minimaal 65 miljoen jaar oud. Als gevolg hiervan kunnen eventuele archeologische resten vanaf de oppervlakte voorkomen. Indien (een gedeelte van) het plangebied is afgedekt door een jong pakket colluvium, zullen eventuele archeologische resten zich aan de basis van dit pakket bevinden.

3.3 Gaafheid en conservering

Vanwege de ligging van het plangebied op een helling, wordt verwacht dat ondiep voorkomende archeologische resten (vindplaatsen uit de Steentijd, ondiepe grondsporen, etc.) mogelijk (deels) door erosie verdwenen zijn. Verwacht wordt dat dieper ingegraven resten (grondsporen, waterputten, haardkuilen, etc.) eventueel wel goed bewaard zijn gebleven.

Er moet bovendien rekening mee worden gehouden dat archeologische resten in verplaatste context kunnen voorkomen. Vondsten in het plangebied kunnen mogelijk afkomstig zijn van een verspoelde vindplaats van een hoger gelegen terrein.

Onder droge omstandigheden is de conservering van organisch materiaal slecht. Veelal is alleen keramiek en steen bewaard gebleven en in mindere mate leem, houtskool, etc.

4 Veldonderzoek

4.1 Methoden

Verkennd booronderzoek

- *Positie boringen:* 40x50 m grid
- *Gebruikt boormateriaal:* Edelmanboor, diameter 12 cm
- *Totaal aantal boringen:* 15
- *Minimaal geboorde diepte:* 50 cm -Mv
- *Maximaal geboorde diepte:* 100 cm -Mv
- *Boorbeschrijvingen:* lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-Instituut, 1989).
- *Analyse:* het opgeboorde sediment is gesneden en geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.
- *X-/Y-coördinaten boringen:* gemeten met meetlinten

Verantwoording methode

De vondstzichtbaarheid op de akkers was onvoldoende om een goede oppervlaktekartering uit te kunnen voeren. Hierdoor is het veldwerk beperkt gebleven tot een verkennend booronderzoek. Uitzondering hierop vormt het meest zuidelijke deel van het plangebied. De vondstzichtbaarheid was hier redelijk tot goed, zodat het booronderzoek op deze locatie is aangevuld met een oppervlaktekartering.

4.2 Resultaten

De resultaten van het booronderzoek staan afgebeeld op figuur 4. Een uitgebreide beschrijving van de boorprofielen is opgenomen in bijlage 2.

Geologie en bodem

In overeenstemming met wat op basis van het bureauonderzoek werd verwacht, bestaan de afzettingen in het plangebied uit kleeflaag: het verweringsresidu van kalksteen dat voornamelijk bestaat uit leem en/of (zware) klei. Aangezien de bodem vanaf het oppervlak tot beneden in het profiel sterk grindig is, zal het vuursteen-gehalte in de kalk aanzienlijk zijn geweest.

De bodem in het plangebied wordt gekenmerkt door een lemige, bruinigrijze, humeuze bovengrond (A-horizont). Het betreft een normale bouwvoor van circa 30 cm dik. Uitzondering hierop vormt boring 6. De oorspronkelijke bodem is op deze locatie afgedekt door een circa 70 cm dik pakket colluvium, waaronder het oorspronkelijke profiel bewaard is gebleven. In 12 van de 15 boringen is onder deze bovengrond een bruine kleilaag aangetroffen, met in mindere of meerdere mate mangaan- en ijzervlekken. Ten opzichte van het erboven en eronder liggende pakket is deze laag fijn van tex-

tuur (zware klei). Deze laag is geïnterpreteerd als een zogenaamde klei-inspoelingslaag (Bt-horizont): een laag die is ontstaan doordat klei uit de bovenliggende lagen is uitgespoeld en dieper in het profiel opnieuw is afgezet. Het kan echter niet worden uitgesloten dat het textuurverschil een andere oorsprong heeft (bijv. bijmenging van de bovengrond met löss, ouderdom van bodemvorming, verschillen in ontwaterings-toestand tijdens de vorming van de klei). In 3 boringen ontbrak deze inspoelingshorizont, waarschijnlijk als gevolg van erosie ((boringen 2, 3 en 9).

De ondergrond (C-horizont) in het gebied wordt gevormd door een lichtbruin, sterk grindig leempakket. Op sommige locaties is de hoeveelheid grind zo groot, dat de bodem hier ondoordringbaar was.

Archeologie

Tijdens het verkennende booronderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, die verwijzen naar een archeologische vindplaats in het plangebied. Hierbij moet opgemerkt worden dat dit booronderzoek ook niet tot doel had archeologische vindplaatsen op te sporen. Ook de oppervlaktekartering, die in een beperkt deel van het plangebied is uitgevoerd, heeft geen archeologische vindplaatsen opgeleverd.

Evaluatie gespecificeerde archeologische verwachting

De bodem blijkt nog in redelijke mate intact aanwezig te zijn. In een groot deel van het plangebied is direct onder de bouwvoor (een restant van) de Bt-horizont aangetroffen. Oorspronkelijk heeft boven deze inspoelingshorizont een uitspoelingshorizont gelegen (E-horizont). Deze is nergens meer waargenomen. Waarschijnlijk is deze in de bouwvoor opgenomen en/of door erosie verdwenen.

Op basis van het veldwerk kunnen we dan ook concluderen dat ondiep voorkomende archeologische resten (vindplaatsen uit de Steentijd, ondiepe grondsporen, etc.) door erosie zullen zijn aangetast en/of vernietigd. Dieper ingegraven resten (grondsporen, waterputten, haardkuilen, etc.) kunnen wel goed bewaard zijn gebleven.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen kan geconcludeerd worden dat bij de realisering van de plannen mogelijk archeologische waarden zullen worden verstoord. In deze paragraaf worden de conclusies gegeven in de vorm van de antwoorden op de onderzoeksvragen (zie § 1.4).

1. *Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?*

Uit het plangebied staan geen archeologische monumenten of vindplaatsen geregistreerd.

2. *Wat is - op basis van het bureauonderzoek - de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?*

Bij het kiezen van een geschikte vestigingslocatie had men in vrijwel alle perioden (Paleolithicum t/m Nieuwe tijd) een duidelijke voorkeur voor vlakke gebieden, terwijl steile gebieden veelal werden vermeden. Het plangebied betreft dan ook geen uitgesproken voorkeurslocatie voor vindplaatsen van jager-verzamelaars (Paleo-t/m Neolithicum) en/of landbouwers (Neolithicum t/m Nieuwe tijd). Gezien de vondsten uit de directe omgeving lijkt het er echter op dat de typische (en steilere) omgeving van Vijlen toch een zekere aantrekkingskracht op onze voorouders heeft uitgeoefend. Op basis hiervan geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden. Hierbij wordt vooral gedacht aan resten uit de Steentijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen.

3. *Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?*

Het plangebied ligt in het heuvellandschap van Zuid-Limburg, op een matig hellend tot hellend terrein (hellingsklasse C: 5-8%). De afzettingen die hier dagzomen, bestaan uit verweerde kalksteen, ook wel kleefaarde genoemd. De bodem blijkt nog in redelijke mate intact aanwezig te zijn. In een groot deel van het plangebied is direct onder de bouwvoor (een restant van) de Bt-horizont aangetroffen. Oorspronkelijk heeft boven deze inspoelingshorizont een uitspoelingshorizont gelegen (E-horizont). Deze is echter nergens meer waargenomen. Waarschijnlijk is deze in de bouwvoor opgenomen en/of door erosie verdwenen. Het oostelijke deel van het plangebied lijkt in iets grotere mate te zijn aangetast door erosie. De humeuze bovengrond rust hier direct op de onverstoorde ondergrond (C-horizont). Behalve de E- is hier ook de Bt-horizont weggespoeld.

4. *Op welke diepte bevinden zich de archeologisch interessante lagen/resten?*

De afzettingen die in het grootste deel van het plangebied aan de oppervlakte voorkomen, zijn minimaal 65 miljoen jaar oud. Eventuele archeologische resten worden dan ook vanaf maaiveld verwacht. In één boring is dit zeer oude pakket afgedekt door een jonger pakket colluvium. Eventuele archeologische resten bevinden zich hier aan de basis van dit pakket.

5. *Is de bodemopbouw in (delen van) het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?*

Ja, in vrijwel het gehele plangebied is de bodem nog redelijk intact. Alleen het bovenste deel van het oorspronkelijke bodemprofiel (E-horizont en mogelijk een deel van de Bt-horizont) is door erosie verdwenen. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat ondiep voorkomende archeologische resten door erosie zullen zijn aangetast en/of vernietigd. Dieper ingegraven resten kunnen wel goed bewaard zijn gebleven. Concreet houdt dit in dat archeologisch vervolgonderzoek zich met name zal moeten richten op vindplaatsen van landbouwers (Neolithicum t/m Nieuwe tijd). Relatief intacte vindplaatsen van jager-verzamelaars (Paleo- t/m Mesolithicum) worden niet meer in het plangebied verwacht.

6. *Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?*

Ja, zie § 4.2.

5.2 Selectieadvies

Op basis van het onderzoek kan niet worden uitgesloten dat (relatief intacte) vindplaatsen van landbouwers in het plangebied aanwezig zijn. Vandaar dat wordt aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een oppervlaktekartering (karterende fase van het inventariserend veldonderzoek; zie bijlage 3). Oppervlaktekartering is een uitermate geschikte methode op locaties waar archeologische resten aan of net onder maaiveld worden verwacht. Om de oppervlaktekartering op een effectieve manier te kunnen uitvoeren, dient het plangebied van tevoren ondiep (max. 30 cm) te worden geploegd of geëgd. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan dan worden bekeken of verder archeologisch onderzoek (bijv. in de vorm van proefsleuvenonderzoek) in (delen van) het plangebied noodzakelijk is.

In een klein deel van het plangebied (meest zuidelijke deel) is geen vervolgonderzoek noodzakelijk. De oppervlaktekartering die hier reeds heeft plaatsgevonden, heeft geen archeologische resten aan het licht gebracht.

5.3 Selectiebesluit

De bevoegde overheid (gemeente Vaals) dient, op basis van het advies, een selectiebesluit te nemen. Het is mogelijk dat hierbij wordt afgeweken van het door RAAP opgestelde selectieadvies.

Inmiddels heeft toetsing van deze rapportage plaatsgevonden door de externe adviseur van de gemeente: de heer H. Stoepker van Archeocoach (d.d. 30-1-2009). In essentie wordt het advies van RAAP onderschreven, met deze nuance dat het vervolgonderzoek *in principe* dient te bestaan uit karterend proefsleuvenonderzoek. Dit proefsleuvenonderzoek kan worden voorafgegaan door een oppervlaktekartering. Alleen indien de oppervlaktekartering, gecombineerd met een aantal controleputten of sleuven, bij optimale vondstzichtbaarheid geen enkele aanwijzing geeft voor sporen van bewoning, kan worden overwogen af te zien van proefsleuvenonderzoek. Met andere woorden: waar RAAP 'proefsleuven, mits...' aanbeveelt, adviseert Archeocoach 'proefsleuven, tenzij...'. Geadviseerd wordt dan ook om bij de planning voor alle zekerheid rekening te houden met gravend onderzoek.

Met betrekking tot de bevindingen kan contact worden opgenomen met de heer H. Kessen van de gemeente Vaals (telefoonnummer 043-3068531).

5.4 Vragen?

Indien er nog vragen zijn, kan contact opgenomen met de projectleider van dit project, ir. Mijke Peeters. Bij haar afwezigheid treedt drs. Wim De Baere op als contactpersoon. Beide zijn bereikbaar via het telefoonnummer 0495-513555.

Literatuur

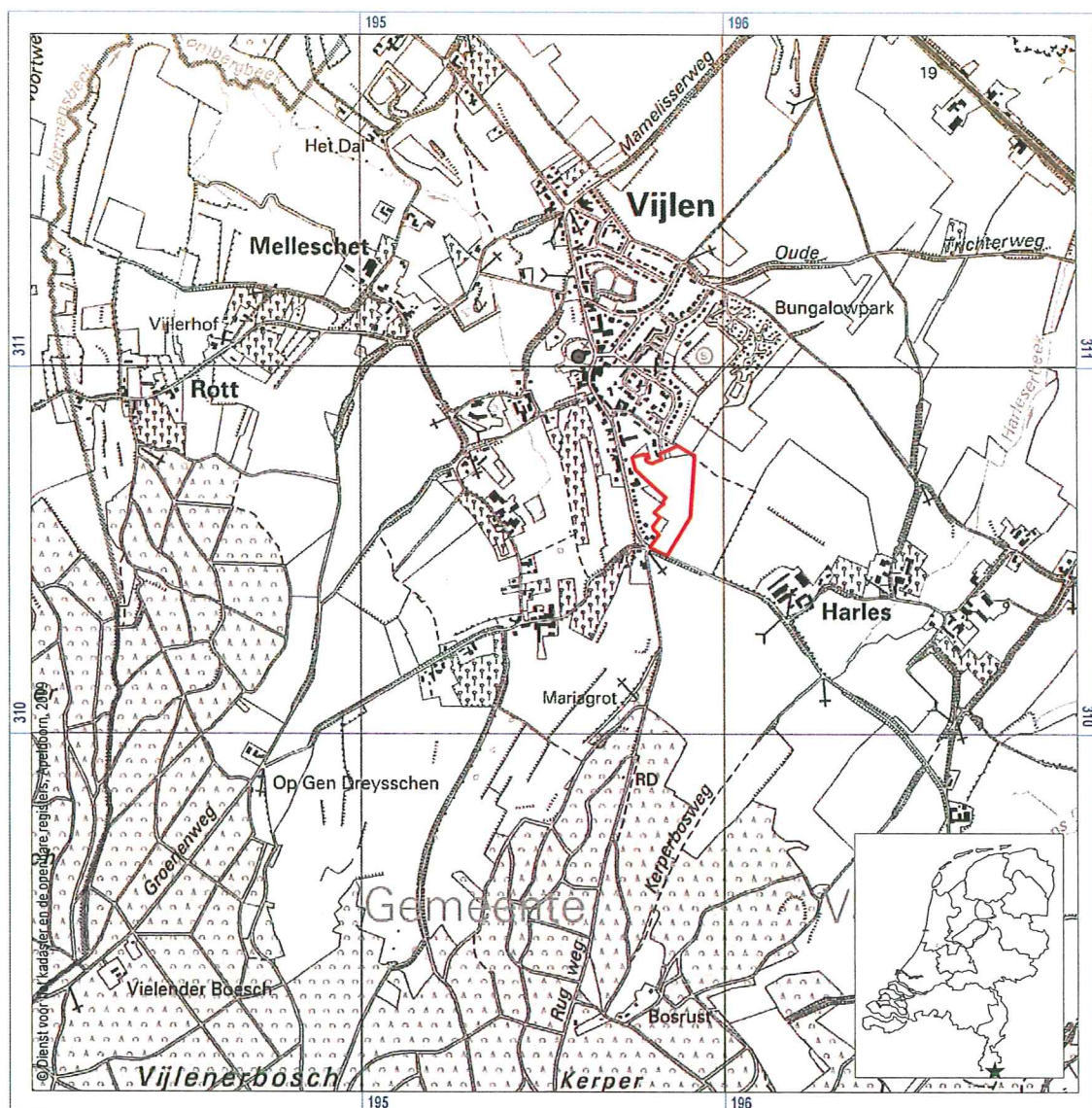
- AHN**, 2009. *Actueel Hoogtebestand Nederland*. Ontleend aan <http://www.ahn.nl>.
- ANWB**, 2005. *Topgrafische atlas Limburg, schaal 1:25.000*. ANWB bv, den Haag.
- KICH**, 2008. *Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH)*. Ontleend aan <http://www.kich.nl>.
- Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen**, 1968. *Kartenaufnahme der Rheinlande durch Tranchot und Von Müffling 1803-1820, schaal 1:25.000*. Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen, Bonn.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- RACM**, 2008. *Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)*. Ontleend aan <http://archis2.archis.nl>.
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Renes, J.**, 1988. *De geschiedenis van het Zuid-Limburgse cultuurlandschap*. Van Gorcum, Assen/Maastricht.
- RGD**, 1988. *Geologische kaart van Zuid-Limburg en omgeving; oppervlaktekaart, schaal 1:50.000*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Staring Centrum**, 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 61 Maastricht en 62 west en oost Heerlen*. Staring Centrum, Wageningen.
- Staring Centrum/RGD**, 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 59 Genk, 60 Sittard, 61 Maastricht en 62 Heerlen*. Staring Centrum/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Uitgeverij Nieuwland**, 2006. *Grote historische topgrafische atlas Limburg 1894-1926, schaal 1:25.000*. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.
- Verhoeven, M.P.F.**, 2007a. Hoog, middelhoog en laag; een archeologische verwachtings- en cultuurhistorische advieskaart voor de Parkstad Limburg gemeenten en de gemeente Nuth. *RAAP-rapport 1483*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Verhoeven, M.P.F.**, 2007b. Een archeologische verwachtings- en cultuurhistorische advieskaart voor de gemeente Gulpen-Wittem. *RAAP-rapport 1585*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Weesp.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas Limburg 1837-1844, schaal 1:25.000*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

AHN	Actueel Hoogtebestand Nederland
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	Inventariserend Veld Onderzoek
KICH	Kennis Infrastructuur Cultuur Historie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvE	Programma van Eisen
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

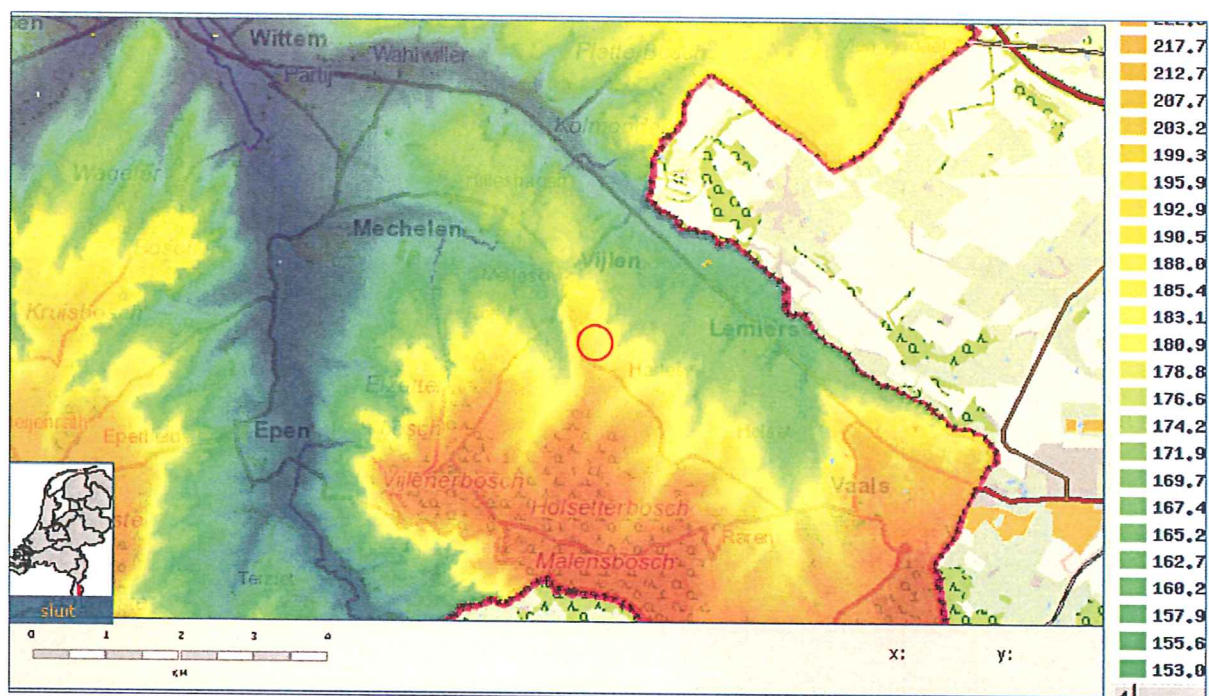
- Figuur 1.** Ligging plangebied (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Uitsnede historische kaart 1837-1844 (Wolters-Noordhoff Atlas-producties, 1992).
- Figuur 3.** Uitsnede Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN, 2009).
- Figuur 4.** Resultaten booronderzoek.
- Tabel 1.** Archeologische tijdschaal.
- Bijlage 1.** Resultaten ARCHIS.
- Bijlage 2.** Boorbeschrijvingen.
- Bijlage 3.** Fasering van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ).

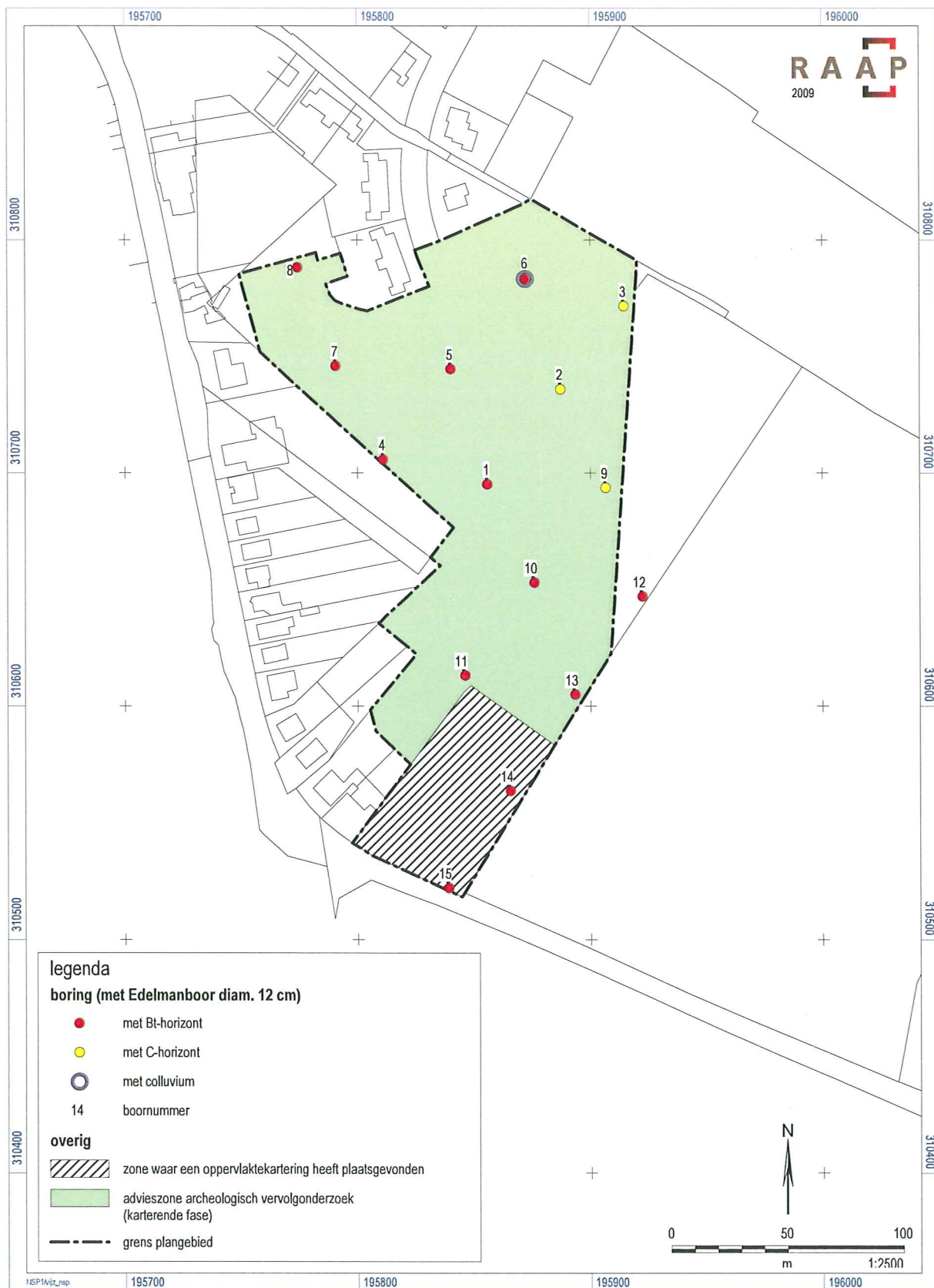
Figuur 1. Ligging plangebied (rode lijn); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Uitsnede historische kaart 1837-1844 (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992).

Figuur 3. Uitsnede Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN, 2009).

Figuur 4. resultaten booronderzoek.

Bijlage 1: Resultaten ARCHIS

Archeologie

RAAP Archeologisch Adviesbureau
26-09-2008

MONUMENTEN

archeologische betekenis	archeologische waarde	hoge archeologische waarde	zeer hoge archeologische waarde	zeer hoge arch. waarde, be
--------------------------	-----------------------	----------------------------	---------------------------------	----------------------------

GEMEENTEN

TOP10 ((c)TDN)

IKAW

zeer lage trefkans

lage trefkans

middelhogre trefkans

høge trefkans

large tanks (water)

lage tekans (water)

hydrocarbon (water)

noige w

water

:

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

194263 / 308924

Bijlage 2: boorbeschrijvingen

boring: VIJZ-1

datum: 20-1-2009, X: 195.856, Y: 310.665, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-2

datum: 20-1-2009, X: 195.887, Y: 310.706, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-3

datum: 20-1-2009, X: 195.915, Y: 310.742, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-4

datum: 20-1-2009, X: 195.811, Y: 310.676, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

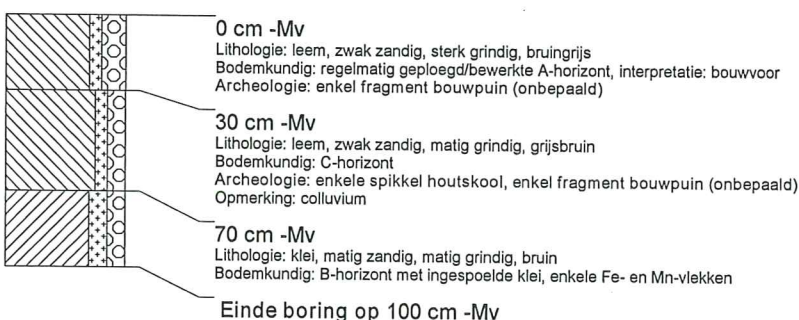
boring: VIJZ-5

datum: 20-1-2009, X: 195.840, Y: 310.715, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

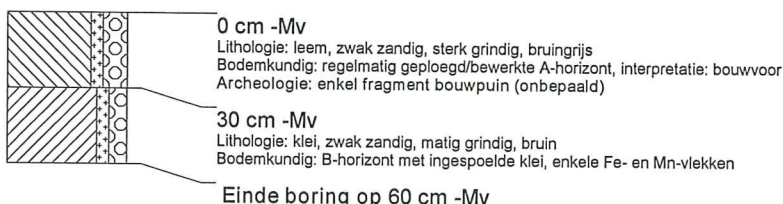
boring: VIJZ-6

datum: 20-1-2009, X: 195.872, Y: 310.753, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

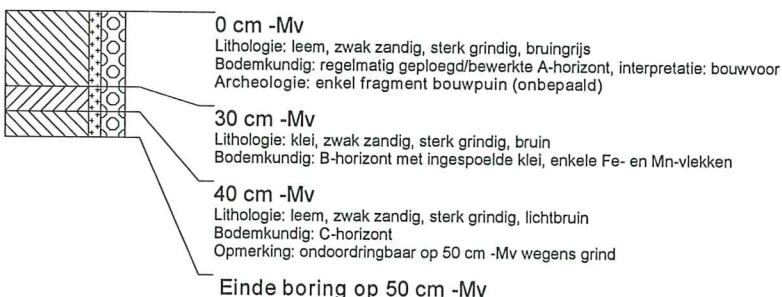
boring: VIJZ-7

datum: 20-1-2009, X: 195.791, Y: 310.716, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-8

datum: 20-1-2009, X: 195.774, Y: 310.758, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-9

datum: 20-1-2009, X: 195.907, Y: 310.664, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-10

datum: 20-1-2009, X: 195.876, Y: 310.623, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-11

datum: 20-1-2009, X: 195.846, Y: 310.583, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-12

datum: 20-1-2009, X: 195.923, Y: 310.617, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-13

datum: 20-1-2009, X: 195.893, Y: 310.575, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

boring: VIJZ-14

datum: 20-1-2009, X: 195.866, Y: 310.534, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

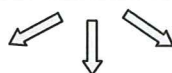
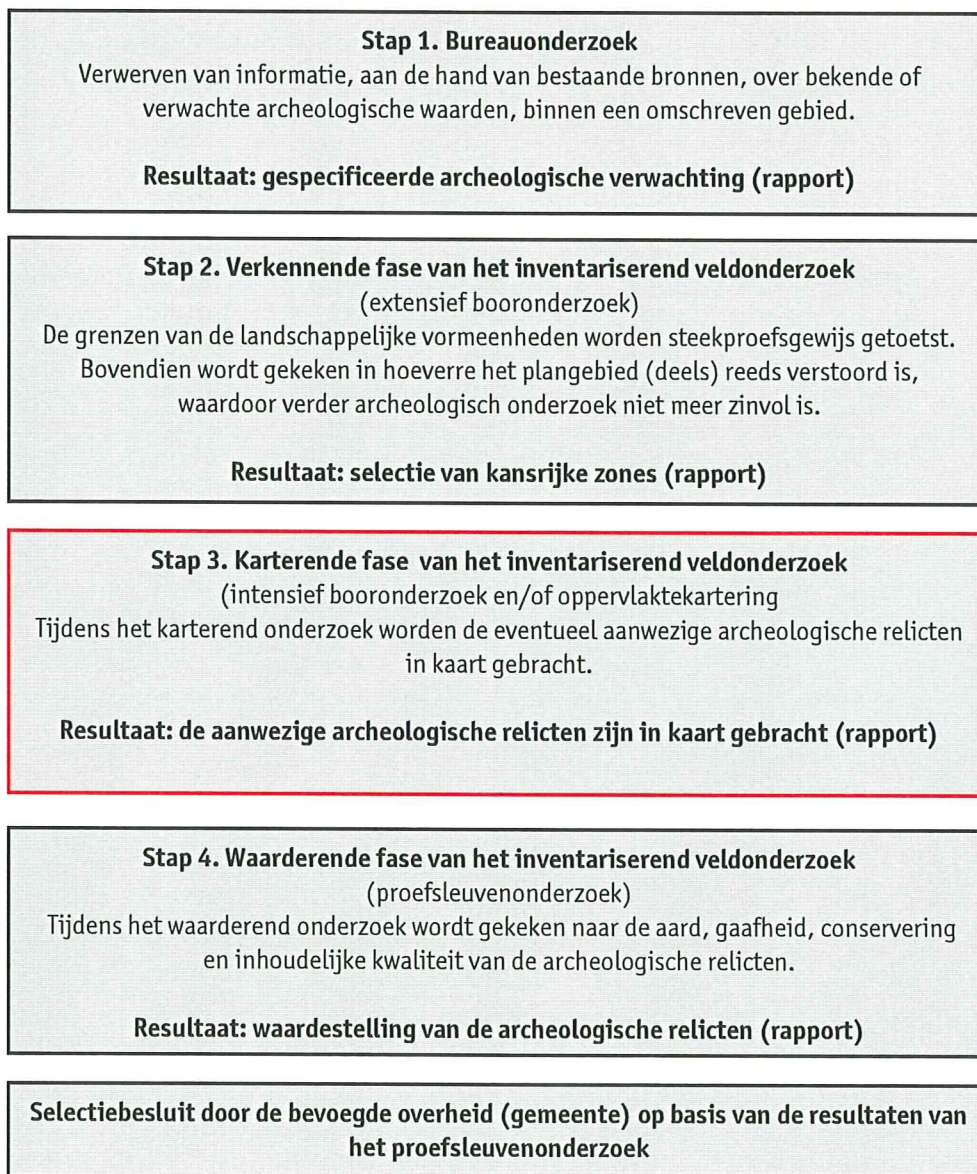
boring: VIJZ-15

datum: 20-1-2009, X: 195.839, Y: 310.492, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 62D, boortype: Edelman-12 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Limburg, gemeente: Vaals, plaatsnaam: Vijlen, opdrachtgever: Aelmans ROM, uitvoerder: RAAP Zuid

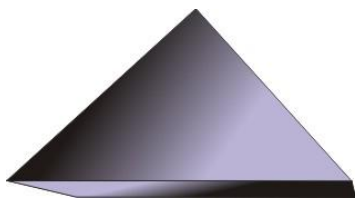
Bijlage 3: Fasering van de archeologische monumentenzorg (AMZ)

Advies op basis van resultaten onderzoek: karterende fase van het inventariserend veldonderzoek: oppervlaktekartering

Optie 1: Einde archeologisch onderzoek Vrijgeven (evt. onder voorwaarde) van het terrein voor de grondwerkzaamheden.	Optie 2: Fysiek beschermen Beschermen van de archeologische relicten in de grond door planaanpassing of planinpassing.	Optie 3: Opgraven* Opgraven van de archeologische relicten. Daarna vrijgeven van het terrein.	Optie 4: begeleiden* Begeleiden van de werkzaamheden door archeologen (via protocol proefsleuven of opgraven).
---	---	--	---

*Dit onderzoek dient te worden uitgevoerd op basis van een goedgekeurd Programma van Eisen (PvE)

Archeocoach

Archeologische kwaliteitsborging en
beleidsadviesing

Drs. H. Stoepker
Register Senior-KNA-archeoloog

Onafhankelijk adviseur archeologische
monumentenzorg
Specialist middeleeuwse archeologie

Tienbundersweg 8
6321 CR Wijkre, Nederland
tel. 0622 153580
hstoepker@archeocoach.nl

Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Rapport: Peeters, M.M., 2009: *Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, Weesp (RAAP-notitie 3037) (concept)

Bevoegd gezag: Gemeente Vaals
Postbus 450
6290 AL Vaals

Contactpersoon: Hr. C. Vandewall

Datum: 30 januari 2009

Doel en opzet van de beoordeling

In opdracht van de Gemeente Vaals, d.d. 26 januari 2009 wordt door drs. H. Stoepker, onafhankelijk adviseur archeologische monumentenzorg (Archeocoach, archeologische kwaliteitsborging en beleidsadviesing), een rapport getoetst van een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, opgesteld door "RAAP" te Weesp, van een locatie in het plangebied Vijlen Zuidoost te Vijlen, gemeente Vaals.

In de eerste plaats dient de toetsing om te bepalen of dit rapport voldoende gegevens van voldoende kwaliteit heeft opgeleverd voor deze fase van het proces van de archeologische monumentenzorg.

In de tweede plaats wordt het rapport getoetst op de validiteit van de aanbevelingen voor het al dan niet laten uitvoeren van verder onderzoek of het treffen van een andere maatregel.

Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen.

Beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport en worden als onafhankelijk advies beargumenteerd.

Onderzoeksgegevens

Oppervlakte plangebied:	2,6 ha
Aanleiding en doel onderzoek:	Bouw circa 60 woningen
Huidig gebruik:	Akkerland, grasland
Methoden:	Verkennend booronderzoek, deels oppervlaktekartering
Conclusies:	Middelhoge verwachting alle perioden, gaaf bodemprofiel, vindplaatsen waarschijnlijk aan oppervlak.
Aanbevelingen:	Oppervlaktekartering na ploegen, daarna eventueel proefsleuven

Beoordeling van het rapport

Algemeen

Dit is voor deze van het AMZ-proces een goed en volledig rapport.

Opmerkingen

De term 'Late Middeleeuwen' buiten Archis-tabellen (en daarin zo specifiek mogelijk zijn in LMEA en LMEB) alleen gebruiken voor de periode 1250-1500 AD! De periode 1000-1250 AD aanduiden als Volle Middeleeuwen (zie NOaA 22). Denk ook aan de tijdschaal

Beoordeling van de aanbeveling

De aanbeveling om verder onderzoek is gebaseerd op het feit dat dit terrein sporen van bewoning of begraving kan bevatten. Inderdaad is een (lichte) helling niet een gebied dat bij voorkeur als bewoningslocatie gezocht zou zijn, maar terecht wordt er op gewezen dat de omgeving van Vijlen en Vaals zeker in de Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen een intensief bewoond gebied was en dat zich meerdere vindplaatsen op zeer korte afstand bevinden. Ook leidde het booronderzoek tot de conclusie dat het bodemprofiel overwegend gaaf was en weinig aan erosie onderhevig was geweest. De aanbeveling om vervolgonderzoek uit te voeren kunnen wij dan ook volledig onderschrijven

De methodische aanbeveling delen wij niet geheel. Aanbevolen wordt om een oppervlaktekartering uit te voeren en dan te beslissen of proefsleuven nodig zijn. Ons inziens dient op voorhand van proefsleuven uitgegaan te worden en dient hiermee in de planning rekening te worden gehouden. Dat wil zeggen dat met een traject van tenminste vier maanden tot het selectiebesluit gerekend moet worden. Het selectiebesluit is de beslissing of een opgraving (voorafgaande aan de bouwwerkzaamheden) nodig is. Ook met het opgravingsproces kan inclusief aanbesteding enkele maanden gemoeid zijn. Het is dus zaak om archeologisch vervolgonderzoek vroegtijdig in te plannen, om te voorkomen dat stagnatie ontstaat bij de start van de bouwwerkzaamheden.

De aanbeveling voor een oppervlaktekartering is niet onjuist, maar is in deze vorm aan de voorzichtige kant, hetgeen juist risicovergroterend werkt. In het provinciale selectiedocument is geconstateerd dat in Limburg waarschijnlijk te veel vindplaatsen verloren zijn gegaan door het te weinig trekken van proefsleuven. De praktijk heeft ook geleerd dat op locaties in het lössgebied zonder of met weinig oppervlaktevondsten toch vindplaatsen met relevante grondsporen aanwezig kunnen zijn, zoals bijvoorbeeld recent gebleken is bij de RAAP-opgraving Nuth-Diepestraat in de zomer van 2008. Dit risico geldt zeker voor relatief vondstarmer contexten zoals Bronstijd-, IJzertijd- en vroegmiddeleeuwse nederzettingen en in de periferie van Romeinse *villae*. Graven zijn al helemaal niet met oppervlaktekartering te traceren, en daar dient weer in de nabijheid van een villacomplex of een nederzetting rekening mee gehouden te worden.

Het gaat hier om een groot plangebied, hetgeen de kans op het waarnemen van grondsporen vergroot. Het is in niemands belang wanneer dit tijdens de bouwwerkzaamheden gebeurt.

Onderzoek in een groot plangebied kan tot aanzienlijke kenniswinst kan leiden en is efficiënter en effectiever dan onderzoeken op kleinere locaties.

Tenslotte moet bedacht worden dat in deze regio nog weinig recent, grootschalig onderzoek heeft plaats gehad waardoor er enerzijds sprake is van een kennislacune, anderzijds een referentiekader ontbreekt.

Ons inziens dient daarom de volgende stap in dit gebied in principe te bestaan uit karterend proefsleuvenonderzoek conform de SIKB leidraad. Er is geen enkel bezwaar tegen om dit vooraf te laten gaan door een oppervlaktekartering, mits de uitvoering daarvan niet zo lang op zich laat wachten, dat de tijd van voorbereiding, uitvoering en rapportage van proefsleuvenonderzoek (en een eventuele opgraving) te krap wordt. Alleen indien de oppervlaktekartering, gecombineerd met een aantal controleputten of sleuven, bij optimale vondstzichtbaarheid geen enkele aanwijzing geeft voor

sporen van bewoning kan overwogen worden af te zien van proefsleuvenonderzoek. Dit geldt ook voor het terreindeel waar nu reeds een oppervlaktekartering heeft plaats gehad.

Advies na toetsing

Ons advies is om het rapport "Peeters, M.M., 2009: *Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*, Weesp (RAAP-notitie 3037) (concept)" goed te keuren en de aanbeveling tot vervolgonderzoek over te nemen.

Anders dan aanbevolen dient dit vervolgonderzoek in principe te bestaan uit het trekken van karterende proefsleuven (ook op het terrein waar reeds een oppervlaktekartering heeft plaats gehad). Alleen indien uit een oppervlaktekartering met optimale vondstzichtbaarheid (inclusief steekproefsgewijs gezette controleputten of -sleuven) blijkt dat de kans op een vindplaats zeer gering is, kan overwogen worden van verder onderzoek af te zien.

Met andere woorden, waar RAAP 'proefsleuven, mits ...' aanbeveelt, adviseren wij 'proefsleuven, tenzij ..'. De werkvolgorde verschilt niet. De perceptie wel. Wij adviseren om bij de planning voor alle zekerheid rekening te houden met gravend onderzoek.

Toelichting op de toetsing

De kwaliteitstoetsing geschiedt aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen, aan de vakliteratuur, en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. deskundigheid en onafhankelijkheid. Indien de gegevens van onvoldoende kwaliteit worden beschouwd, of als onvolledig voor deze fase van het onderzoek, zal het College door toetser geadviseerd worden om aanvulling of verbetering te vragen.

Bij de toetsing van de aanbevelingen wordt gelet op de (potentiële) informatiewaarde van de locatie en op de proportionaliteit tussen bestaande en verwachte verstoring, informatiewaarde en vereiste onderzoeksinspanning. De (potentiële) informatiewaarde wordt getoetst aan de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie, het selectiebeleid van de provincie Limburg, eventuele andere onderzoeksagenda's en aan beredeneerde *expert judgment*. Met de toekomstige verstoring wordt in het advies rekening gehouden, voor zover aard, plaats, diepte en omvang van de geplande verstoring bekend zijn. De toetsing van de aanbevelingen leidt tot een advies aan het College om deze al dan niet over te nemen, zonodig onder voorlegging van een alternatief.

Bij toetsingen door Archeocoach worden twee (bijgevoegde) controlelijsten gebruikt. Controlelijst A noemt de in de KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) versie 3.1 voorgeschreven onderdelen voor Inventariserend Veldonderzoek. Controlelijst B bevat vragen die op het vaststellen van de vakinhoudelijke kwaliteit en de beleidsmatige relevantie gericht zijn. De scores op de lijsten vormen de basis voor een beoordeling in algemene zin. Indien in de lijst gemarkeerd is, dat er reden is voor opmerkingen, worden die opmerkingen na de algemene beoordeling gemaakt. Niet alle KNA-elementen zijn voor elke toetsing relevant.

Bij toetsing geraadpleegde documenten

Waar nodig is gebruik gemaakt van de volgende documenten

- RACM: database Archis II (waarnemingen, monumenten, onderzoeksmeldingen) met onderliggende CMA/CAA-documentatie via LiveLink
- RACM: richtlijn archeologisch onderzoek van beekdalen in Pleistoceen Nederland www.racm.nl
- RACM: Nationale Onderzoeksagenda Archeologie, hoofdstukken 11, 17, 18, 22, 24, www.noaa.nl
- Rijksinspectie voor de Archeologie: RIA-rapport 2, 2005: *IVO op niveau? Onderzoek naar de kwaliteit van rapporten van inventariserend onderzoek*
- SIKB: KNA 3.1. (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie)
- SIKB: KNA-leidraad karterend boren.
- SIKB: KNA-leidraad proefsleuven (concept-versie)
- SIKB: Checklist beoordeling standaardrapport IVO-verkennend en IVO-borend
- Provincie Limburg: provinciale richtlijn verkennend boren (brief provincie Limburg 2006/58816, d.d. 19 december 2006)
- Provincie Limburg: toetsingslijst rapporten en programma's van eisen
- Provincie Limburg: handreiking Ruimtelijke Ontwikkeling 2007
- Provincie Limburg: Gaauw, P. van der, 2008: *Provinciale archeologische aandachtsgebieden, archeologisch selectiedocument*, Maastricht (Provincie Limburg, cluster erfgoed, afdeling cultuur, welzijn en zorg).
- Provincie Limburg: Gaauw, P. van der, M. de Grooth, J. Hoevenberg, L. van Hoof, H. Stoepker 2007: *Evaluatie en synthese van het in Limburg tussen 1995 en 2006 uitgevoerde onderzoek* (www.limburg.nl)
- Provincie Limburg: deponeringsvoorwaarden provinciaal depot voor bodemvondsten,

- NVVA: gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen
- VOIA: gedragscode van de Vereniging van Ondernemers in de Archeologie

A	CONTROLELIJST AANWEZIGHEID KNA 3.1-ELEMENTEN
----------	---

Toetsing	
Project	Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals
Rapport	Peeters, M.M., 2009: <i>Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)</i> , Weesp (RAAP-notitie 3037) (concept)
Bevoegd gezag	Gemeente Vaals
Toetser / deskundige voor bevoegd gezag	Drs. H. Stoepker, Register-senior-KNA-archeoloog, adviesbureau Archeocoach
Datum	30 januari 2009

1	Basisgegevens	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Titel van het rapport				
	1. auteur (s)	x			
	2. plangebied	x			
	3. type onderzoek (KNA-conform)	x			
	4. plaats van uitgave	x			
	5. jaar van uitgave	x			
	6. serie (uitgevend instelling)	x			
	7. versie (concept nr. / definitief)	x			
2	Kwalificaties				
	1. is veldonderzoek uitgevoerd is door een instelling met een opgravingsvergunning?	x			
	2. is verwezen naar gehanteerde KNA-versie?	x			
	3. is aangegeven dat het rapport vervaardigd is door of onder eindverantwoordelijkheid van een seniorarcheoloog of seniorprospector?	x			
	4. zijn andere auteurs en medewerkers met functieaanduiding genoemd?	x			
3	Administratieve gegevens				
	1. periode van uitvoering	x			
	2. CIS-code (onderzoeksmeldingsnr)	x			
	3. naam (eventueel adres) opdrachtgever / contactpersoon	x			
	4. naam en adres uitvoerder / contactpersoon	x			
	5. naam en adres bevoegde overheid / contactpersoon	x			
	6. naam en adres deskundige namens bevoegde overheid		x		
	7. (eventueel) kadastrale gegevens; naam en adres eigenaar / gebruiker grond	x			
	8. gemeente	x			
	9. plaats	x			
	10. toponiem / adres	x			
	11. door overheid of opdrachtgever gehanteerde aanduiding van project of plangebied	x			
	12. minimaal 4 x-y coördinaten		x		
	13. kaartblad 1:25.000	x			
	14. oppervlakte plangebied m ² / ha	x			
	15. AMK – en Archisnummers			x	
	16. beheerder en plaats van de onderzoeksdocumentatie	x			
	17. projectnr opdrachtnemer	x			
	18. ISBN- of ISSN-nr	x			

4	Locatiegegevens				
	1. overzichtskaart Nederland, globale aanduiding ligging plangebied	x			
	2. uitsnede topografische kaart 1:25.000 of groter met exacte begrenzing plangebied, RD-coördinaten, schaal, noordpijl	x			
	3. detailkaart plangebied huidige situatie, schaal, noordpijl	x			
	4. lucht- en/of terreinfo's		x		
	5. omschrijving huidig gebruik (bebouwing, erf, sloop, bomen, grasland, etc.)	x			
	6. omschrijving bij aanvang bekende versterking (afgraving, kelders, kabels, verontreiniging, etc.)				
	a. aard			x	
	b. omvang			x	
	c. diepte			x	
5	Voorgenomen ontwikkelingen				
	1. juridisch en planologisch kader		x		
	2. plantekening en/of bouwtekening (plattegrond, profielen, aanzichten)		x		
	3. omschrijving werkzaamheden	x			
	4. omvang (m ²)		x		
	5. versterkingsdiepte		x		
	6. uitvoeringsplanning / fasering		x		

2	Doel- en vraagstelling	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Zijn doel- en vraagstelling omschreven ?	x			
2	Is aangegeven of doel- en vraagstelling zijn afgeleid van een programma van eisen?			x	
3	Is aangegeven of doel- en vraagstelling zijn afgeleid van een plan van aanpak?		x		
4	Indien doel- en vraagstelling zijn afgeleid van een programma van eisen of plan van aanpak, zijn onderstaande gegevens vermeld?				
	1 naam opsteller			x	
	2 datum van opstellen			x	
	3 datum goedkeuring door bevoegd gezag (PvE)			x	
	4 datum goedkeuring door opdrachtgever (PvA)			x	

3	Bureaustudie	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Samenvatting en analyse van eerder onderzoek, van literatuur en documentatie t.a.v. het plangebied en een groter onderzoeksgebied (referentiegebied / context) met volledige vermelding van				
	1. aardkundige gegevens en waarden	x			
	2. <u>bekende</u> archeologische gegevens en waarden	x			
	3. historische gegevens	x			
	4. historisch-geografische gegevens en cultuurlandschappelijke waarden	x			
	5. cultuurhistorische gegevens en waarden (bouwkundige monumenten e.d.)		x		
2	Bij de vermelding van <u>bekende</u> archeologische waarden				
	1. AMK-nr	x			
	2. Archis-waarnemingsnr.	x			
	3. status / bescherming	x			
	4. gemeente / plaats / toponiem		x		
	5. kaartblad / centrale coördinaat		x		
	6. complextype	x			

	7. datering	x			
	8. toelichting m.b.t. relevantie van de waarneming (b.v. vondstomstandigheden, vinder, vondstdatum, nauwkeurigheid coördinaten)		x		
3	Vermelding van <u>verwachte</u> archeologische waarden				
	1. Volgens IKAW	x			
	2. Volgens gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart			x	
4	Kaarten met bekende en verwachte archeologische waarden, met bekende aardkundige, cultuurhistorische en landschappelijke waarden				
	1. geologische kaart		x		
	2. geomorfologische kaart		x		
	3. bodemkaart		x		
	4. AHN	x			
	5. historische kaarten (Tranchot, kadastrale minuut, kaart 1837-1844, Bonne)	x			
	6. archeologische waarden:				
	a. monumenten (AMK)	x			
	b. waarnemingen	x			
	c. onderzoeksmeldingen		x		
	d. gemeentelijke beleidskaart			x	
	e. IKAW	x			
	7. provinciale cultuurhistorische waardenkaart		x		
	8. andere kaarten		x		

4	Gespecificeerde verwachting en onderzoeksstrategie	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Vermelding van de verwachte elementen				
	1. locatie	x			
	2. datering	x			
	3. complextype	x			
	4. diepteligging	x			
	5. omvang			x	
	6. uiterlijke kenmerken	x			
	7. mogelijke verstoringen	x			
2	Is aangegeven of het veldonderzoek zich richt op alle vindplaatstypen van de gespecificeerde verwachting of op een deel daarvan?			x	
3	Omschrijving beoogde methoden en technieken en motivatie voor de gekozen onderzoeksstrategie.	x			

5	Veldwerk	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Toegepaste methoden en technieken met vermelding van volgorde/fasering, met motivatie voor de eventuele afwijking van beoogde strategie en methodiek, vermelding eventuele beperkingen				
	1. inmeting, hoogtebepaling	x			
	2. methodiek oppervlaktekartering, vondstzichtbaarheid			x	
	3. boorgrid, boordiepte, boordiameter en type, boorkernonderzoek, maaswijdte zeven	x			
	4. afmetingen putten, puttenplan, dekking van het onderzoeksgebied, aantal en niveaus vlakken			x	
	5. selectie en documentatie van profielen; fysisch-geografisch onderzoek			x	
	6. selectie en documentatie van sporen, structuren en vondstniveaus			x	
	7. selectie en verzamelwijze vondsten en monsters			x	
	8. fysisch-geografisch onderzoek			x	

	9. beeldregistratie			x	
	10. geofysische prospectie			x	
2	Resultaten van het veldwerk				
	1. samenvattend overzicht	x			
	2. beschrijving van de aard en mate van verstoring en gaafheid	x			
	3. bodemopbouw en landschapsreconstructie	x			
	4. beschrijving en analyse van vindplaatsen en (daarin aanwezige) sporen, structuren en antropogene lagen (complextype, categorie spoor, locatie, diepteligging, relaties, gaafheid, , afmetingen, verspreiding)			x	
	5. beschrijving en analyse van vondsten (materiaal, type, datering, afmetingen, conservering, verspreiding)			x	
	6. resultaten van specialistisch onderzoek (relevante en geselecteerde monsters, b.v. hout, bot etc.)			x	
3	Kaarten en tekeningen van het onderzochte gebied (topografische ondergrond, RD-coördinaten, legenda, schaal, noordpijl, onderschrift)				
	1. overzicht met begrenzing onderzochte delen	x			
	2. overzicht met begrenzing van ontoegankelijke delen / geen vondstzichtbaarheid			x	
	3. overzicht van verstoorde delen met verstoringdiepte				
	4. overzicht met genummerde vindplaatsen			x	
	5. overzicht met genummerde boorpunten	x			
	6. overzicht met genummerde proefsleuven / proefputten			x	
	7. overzicht met gedocumenteerde profielen met genummerde lagen			x	
	8. overzichten of vlaktekeningen met genummerde en geperiodiseerde sporen en structuren			x	
	9. overzichten of vlaktekeningen met vondsten en / of archeologische indicatoren (periode, materiaal, nummer)			x	
	10. interpretatieve overzichten en verwachtingen (verloop van sporen, structuren, sites e.d.)			x	
4	Afbeeldingen (met onderschrift)				
	1. profielen of profielkolommen	x			
	2. relevante sporen of structuren			x	
	3. relevante vondsten			x	
5	Boorstaten				
	1. legenda bodemopbouw	x			
	2. NAP-hoogte maaiveld	x			
	3. dieptematen	x			
	4. diepteligging en aard archeologische indicatoren	x			
6	Sporenlijst				
	1. categorie			x	
	2. (conserverings-)toestand			x	
	3. datering			x	
	4. relatie met vondstnummers			x	
7	Vondstenlijst				
	1. vondstnummer			x	
	2. spoor- of boringnummer			x	
	3. aantal artefacten per vondstnummer			x	
	4. determinatie			x	
	5. materiaal			x	
	6. datering			x	

	7. eventueel gewicht, afmetingen, conservering, enz.			x	
6	Conclusie, waardering, aanbevelingen, overig	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Beantwoording van de onderzoeksvragen, en in het bijzonder de onderstaande,				
	1. bodemopbouw	x			
	2. gaafheid en verstoring	x			
	3. benoeming kansrijke / kansarme zones	x			
	4. aan- / afwezigheid van archeologische fenomenen	x			
	5. plaats, omvang, verspreiding, diepteligging van archeologische fenomenen			x	
	6. de aard en het complextype van archeologische fenomenen			x	
	7. relatie tussen vondsten, sporen, structuren, bodemhorizonten			x	
	8. datering van de archeologische fenomenen			x	
	9. relatie met de omgeving (biotisch, cultuurlandschappelijk, gebouwd)			x	
	10. fysieke kwaliteit van de archeologische fenomenen			x	
2	Beredeneerde vermelding van niet beantwoorde onderzoeksvragen (beperkingen onderzoek)		x		
3	Geactualiseerd verwachtingsmodel	x			
4	Waardering volgens onderstaande parameters				
	1. Beleving: schoonheid, herinneringswaarde.			x	
	2. Fysieke kwaliteit:				
	a. gaafheid:				
	i. aanwezigheid grondsporen,			x	
	ii. gaafheid sporen,			x	
	iii. ruimtelijke gaafheid,			x	
	iv. stratigrafie intact,			x	
	v. mobilia in situ,			x	
	vi. ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling en tussen mobilia en sporen			x	
	vii. aanwezigheid antropogeen biochemisch residu,			x	
	viii. stabiliteit van de natuurlijke omgeving;			x	
	b. conservering:				
	i. conservering artefacten,			x	
	ii. conservering organisch materiaal;			x	
	3. Inhoudelijke kwaliteit:				
	a. zeldzaamheid,			x	
	b. informatiewaarde,			x	
	c. ensemblewaarde,			x	
	d. representativiteit			x	
5	Selectieadvies / aanbeveling nader onderzoek	x			
6	Inhoudelijke aanbevelingen vervolgonderzoek (geactualiseerde vraagstelling of verwachting)	x			
7	Methodische aanbevelingen vervolgonderzoek	x			
8	Overzicht van relevante en/of geraadpleegde literatuur en documentatie	x			
9	Nederlandstalige samenvatting	x			

B	INHOUDELIJKE EN BELEIDSMATIGE TOETS
----------	--

Toetsing	
Project	<i>Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals</i>
Rapport	<i>Peeters, M.M., 2009: Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), Weesp (RAAP-notitie 3037) (concept)</i>
Bevoegd gezag	<i>Gemeente Vaals</i>
Toetser / deskundige voor bevoegd gezag	<i>Drs. H. Stoepker, Register-senior-KNA-archeoloog, adviesbureau Archeocoach</i>
Datum	<i>30 januari 2009</i>

1	Doel- en vraagstelling	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Is de doelstelling onderbouwd volgens onderstaande richtlijnen?	x			
	1. De doelstelling van bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde verwachting aan de hand van bestaande bronnen				
	2. De doelstelling richt zich in de verkennende fase van veldonderzoek op het nader begrenzen van archeologisch kansrijke en kansarme zones (horizontaal en verticaal), op het vaststellen van verstoringen (horizontaal en verticaal), op het verkrijgen van bodemkundig inzicht (geoarcheologisch onderzoek).	x			
	3. De doelstelling richt zich in de karterende fase van veldonderzoek op het (nader) lokaliseren van archeologische informatiebronnen			x	
	4. De doelstelling richt zich in de waarderende fase van veldonderzoek op			x	
	a. het nader bepalen van aard, complextype, omvang, diepteligging, datering, gaafheid en conservering van de archeologische vindplaats				
	b. het bepalen van de <u>waarde</u> van de vindplaats a.h.v. zichtbaarheid, ensemblewaarde, representativiteit, zeldzaamheid, informatiewaarde, gaafheid, conservering				
2	Is de vraagstelling adequaat?	x			
3	Is de vraagstelling gedifferentieerd op grond van eventuele verschillen in de locatie?			x	

2	Bureaustudie	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Is er een goede verhouding tussen onderzoeksgebied en plangebied?	x			
2	Zijn de resultaten van eerder onderzoek in het plangebied of de regio goed gebruikt?	x			
3	Is de literatuur en de documentatie m.b.t. plan- en onderzoeksgebied, deze regio en deze periode(s) – voor dit type onderzoek- adequaat en voldoende geanalyseerd en toegepast bij het opstellen van het verwachtingsmodel en het trekken van conclusies t.a.v.				
	1. bodem en landschap	x			
	2. archeologie	x			
	a. Archis (waarnemingen, monumenten, onderzoeksmeldingen)	x			
	b. documentatie achter Archis (CAA, CMA, onderzoeksrapporten, archeologische kroniek Limburg 1967-19931, ROB-jaarverslagen)		x		
	c. gemeentelijke beleidskaart (kaart en rapport)			x	
	d. vakliteratuur	x			

	e. regionale studies	x			
	f. provinciale synthese recent onderzoek Limburg / selectiedocument			x	
	g. NOaA			x	
	3. geschiedenis en toponymie	x			
	4. historische geografie en cultuurhistorie (gebouwde omgeving)	x			
4	Is de archeologische context synthetiserend en analyserend beschreven, m.a.w. is niet volstaan met een opsomming van vindplaatsen?				
5	Is <u>kritisch</u> gebruik gemaakt van internetbronnen?			x	
6	Is relevant kaartmateriaal, waaronder historische kaarten, adequaat geanalyseerd en geïnterpreteerd?	x			
7	Geven de auteurs blijk van voldoende kennis van deze regio (landschap, bodem, geschiedenis en archeologie) en van de onderhavige onderzoeksperiodes?	x			
8	Is adequaat gebruik gemaakt van de kennis van plaatselijke amateur-archeologen en/of gebiedsdeskundige specialisten?	x			
9	Is er (indien relevant) adequaat gebruik gemaakt van de NoaA (Nationale Onderzoeksagenda Archeologie), van het provinciaal selectiedocument?			x	
10	Is de gespecificeerde verwachting overtuigend en voldoende onderbouwd?	x			

3	Veldwerk – uitvoering en resultaten	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Is er een goede verhouding tussen onderzoeksgebied en plangebied?	x			
2	Zijn bij het veldwerk de juiste methoden en technieken op de juiste plaats gebruikt?	x			
3	Is de provinciale richtlijn verkennend boren gevolgd?	x			
4	Is de SIKB-leidraad karterend booronderzoek gevolgd?			x	
5	Is gebruik gemaakt van de RACM/SIKB-richtlijn beekdalonderzoek?			x	
6	Zijn er voldoende specialisten bij het veldwerk betrokken en zijn ze adequaat ingezet?	x			
7	Is er voldoende veldwerk uitgevoerd om het verwachtingsmodel te toetsen en de onderzoeksvragen te beantwoorden?	x			
8	Is het veldwerk voldoende uitgewerkt?				
	1. Algemene indruk	x			
	2. Analyse van boringen	x			
	3. Analyse van profielen			x	
	4. Analyse van sporen en structuren			x	
	5. Analyse van vondsten (is gecorrodeerd metaal gescreend met röntgenonderzoek?)			x	
	6. Analyse van monsters			x	
9	Is de interpretatie overtuigend				
	1. in het algemeen?	x			
	2. van de object- en sporenanalyse?			x	
	3. van de dateringen en de toeschrijving aan complextypen?			x	
	4. van de bodemopbouw en stratigrafie?	x			
	5. van de gaafheid en de aard en mate van de verstoring?	x			
10	Zijn de onderzoeksvragen afdoende beantwoord en is afdoende aangegeven wat de reden is als dat niet mogelijk was?	x			
11	Is de conclusie goed onderbouwd en overtuigend?	x			

4	Rapportage	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Is het rapport goed gestructureerd en goed leesbaar?	x			
2	Heeft het rapport (voor dit type onderzoek) voldoende diepgang en oog voor detail?	x			
3	Zijn de resultaten duidelijk en volledig beschreven en gedetailleerd genoeg in kaart gebracht of getekend?	x			
4	Sluiten de specialistische bijdragen op elkaar aan en zijn de			x	

	specialistische bijdragen en de deelhoofdstukken geïntegreerd in de synthese?				
5	Wordt de tekst goed verduidelijkt door illustraties en is er een heldere relatie tussen tekst en illustraties?	x			
6	Zijn boorstaten, kaarten, afbeeldingen, tabellen, vondst- en spoorbeschrijvingen duidelijk en volledig?	x			

5	Waardering, selectie, aanbevelingen	Ja	Nee	Nvt	Opm
1	Is de waardebeoordeling op alle aspecten voldoende onderbouwd en aanvaardbaar?			x	
2	Is de bepaling van de inhoudelijke kwaliteit in lijn met de NOaA, en eventuele andere onderzoeksagenda's?			x	
3	Is door dit onderzoek de archeologische waarde van het terrein voldoende vastgesteld niveau zodat een gefundeerd selectiebesluit genomen kan worden?		x		
4	Is in het selectieadvies rekening gehouden met het vastgestelde archeologische beleid van de gemeente?			x	
5	Zijn aanbevelingen voor plaanpassing of beperkingen bij de ingreep, voor een vervolgonderzoek, voor afzien daarvan op voldoende gegevens gebaseerd en voldoende beargumenteerd?	x			
6	Zijn de aanbevelingen in lijn met de doel- en vraagstelling en resultaten van het onderzoek?	x			
7	Zijn de aanbevelingen proportioneel ten opzichte van de bestaande en de te verwachten verstoring?	x			
8	Is bij een advies tot verder onderzoek				
	1. een adequate probleem- en doelstelling geformuleerd?	x			
	2. een adequaat geactualiseerd verwachtingsmodel geformuleerd	x			
	3. de potentiële informatieve meerwaarde en de relatie tot de NOaA geformuleerd?			x	
	4. een adequate onderzoeksstrategie geformuleerd?	x			
	5. het verdere verloop van het AMZ-proces omschreven?	x			
9	Is er voldoende gewezen op de kans op 'toevalsvondsten' en de daarbij behorende wettelijke meldingsplicht?			x	

PROGRAMMA VAN EISEN

LOCATIE	Vijlen-Zuidoost
PROJECT	Vijlen-Zuidoost

PLAATS BINNEN ARCHEOLOGISCH PROCES
• Inventariserend veldonderzoek (IVO) : proefsleuven

OPSTELLER	Naam, adres, telefoon, e-mail		
Bedrijf	BAAC bv Graaf van Solmsweg 103 5222 BS 's Hertogenbosch Tel : 073-613 62 19 Fax : 073-6149877 archeologie@baac.nl		
Auteur (<i>senior archeoloog</i>)	drs. R. van der Mark		
Mede-ontwerper(s)			
BAACprojectnummer			
Goedkeuring	versie	datum	paraaf
	concept	17.3.2009	
	definitief	30.3.2009	

OPDRACHTGEVER	Naam, adres, telefoon, e-mail		
	Aelmans Adviesgroep Kerkstraat 2 6095 BE Baexem Tel.: 045 575 3255 E-mail: www.aelmans.com Contactpersoon: S. van de Venne Tel.: 06 30 20 31 59		
Goedkeuring	datum	paraaf	

BEVOEGDE OVERHEID	Naam, adres, telefoon, e-mail		
	Gemeente Vaals Von Clermontpln 15 6291 AT Vaals Tel.: 043 3068568 e-mail : www.vaals.nl Contactpersoon: dhr. C. Vandewall		
Senior archeoloog namens bevoegde overheid	Drs. H. Stoepker, ARCHEOCOACH, Tienbundersweg 8, 6321 CR, Wijlre, 0622153580, hstoepker@archeocoach.nl		
Goedkeuring	datum	paraaf	
Bevoegd gezag			
Archeologisch adviseur bevoegd gezag	30 maart 2009	HS	

DATUM ONDERZOEK	
Start	2 ^e kwartaal
Duur	Volgens plan van aanpak

BASISGEGEVENS	
Projectnaam	Vijlen-Zuidoost
Provincie	Limburg
Gemeente	Vaals
Plaats	Vijlen
Toponiem	Vijlen-Zuidoost
Kaartblad	62D
X – coördinaat	195.880
Y – coördinaat	310.650
Kadaster-nr	9953, 7495 en 10084 (gedeeltelijk)
CMA/AMK-status	n.v.t.
CAA-nr.	n.v.t.
CMA-nr.	n.v.t.
ARCHIS-monument-nr	n.v.t.
ARCHIS-waarnemings-nr	32648
Oppervlakte plangebied	2,6 hectare
Huidig grondgebruik	weiland, deels akkerland

PERIODE(N)	COMPLEXTYPE(N)
• vroege prehistorie (paleo/meso/neo)	resten van kampjes en activiteitengebieden
• late prehistorie (brons/ijzer)	bewoning en/of begraving uit de Late Bronstijd en/of IJzertijd, off-site activiteiten
○ Romeinse tijd	Nederzetting, off-site activiteiten
○ Middeleeuwen (vroeg/laat/NT)	Nederzetting, off-site activiteiten

1. Doel en reden van het onderzoek	
Doel	Doel van het onderzoek is om het toetsen van de verwachting die bij het vooronderzoek is opgesteld. ¹ In concreto gaat het er om vast te stellen of er aanwijzingen voor bewoning of andere vormen van landgebruik in het verleden op het terrein aanwezig zijn. Indien dat het geval is, dienen plaats, aard, omvang en kwaliteit van eventuele resten te worden vastgesteld.
Reden	In het plangebied wordt een uitbreiding van Vijlen-zuidoost voorzien. Door deze uitbreiding kunnen eventueel in het plangebied aanwezige archeologische resten worden verstoord.
Selectiebesluit	Toetsing van het RAAP-rapport door Archeocoach d.d. 30 januari 2009. Advies: karterend proefsleufonderzoek, ook op het terrein waar de oppervlaktekartering heeft plaats gevonden. Genomen door de gemeente Vaals, datum en kenmerk onbekend.
Locatiekaartje	Zie bijlage 1

2. Resultaten van het tot dusver uitgevoerde onderzoek			
Administratieve gegevens			
Bureauonderzoek			
Uitvoerder	RAAP		
Uitvoeringsperiode	Januari 2009.		
Publicatie	Peeters 2009.		
Overig onderzoek			
Uitvoerder	RAAP		
Uitvoeringsperiode	19 Januari 2009.		
Uitvoeringsmethode	Boringen verkennende fase.		
Publicatie	Peeters 2009.		
Bewaarplaats van vondsten en documentatie			
Bewaarplaats documentatie: archief RAAP Zuid-Nederland.			
Bewaarplaats vondsten: niet van toepassing.			
Resultaten: landschappelijke en aardwetenschappelijke context			
Huidig grondgebruik; (sub) recente ingrepen en verstoringen	Het terrein is in gebruik als weidegrond en akkerland. Recente ingrepen en verstoringen in het onderzoeksgebied zijn niet bekend.		
NAP-hoogte	180 tot 190 m +NAP	Grondwatertrap	onbekend

¹ Peeters 2008, 15-16.

maaiveld			
Fysiek-landschappelijke, geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken	Het onderzoeksgebied is gelegen op een zogenaamde afbraakwand (code 18A2). Dit is een dalwand die nog steeds is blootgesteld aan erosie. Deze afbraakwand wordt doorsneden door diverse droogdalen (code 15/14S3). De afzettingen die in het plangebied voorkomen bestaan voornamelijk uit kalksteen, ook wel bekend als het Limburgse krijt of mergel. Deze afzettingen zijn in het late Krijt (ca. 99 tot 65 miljoen jaar geleden) afgezet, toen er te hoogte van Zuid-Limburg een zee lag. Een deel van de kalksteen, vooral de bovenste lagen die blootgesteld zijn aan weer en wind, is verweerd tot een zogenaamde verweringslaag. Afhankelijk van het vuursteengehalte ontstond hierdoor of kleefarde (verweringsresidu van kalksteen met weinig of geen vuursteen; zware klei), of vuursteeneluvium (verweringsresidu van vuursteenhoudende kalksteen; vuursteenknollen ingebed in kleefarde). Volgens de bodemkaart² is de kalksteenverweringslaag in het plangebied vuursteenarm en komt er kleefarde voor (code mKK). De gronden hebben zich ontwikkeld op een matig hellend, tot hellend terrein (hellingklasse C; 5-8%).		
Cultuurlandschappelijke en historisch-geografische kenmerken	Uit archeologische vondsten blijkt dat de omgeving van Vijlen al vroeg bewoond is geraakt. Het dorp Vijlen is gelegen in een zijdal van de Geul en is als nederzetting ontstaan in de vroege middeleeuwen. De eerste vermelding van Vijlen is uit 1016. De plaatsnaam ‘villa’ betekent ‘nederzetting, boerderij’ en is gevormd, toen dit gebied nog Romaanstalig was. De oudste kern zou mogelijk ten westen van de huidige kern gezocht moeten worden, in het dal nabij de huidige Munnikenhof. Al voor het jaar 700 zou in Vijlen een kapelletje hebben gestaan. Hiervoor zijn echter geen archeologische of historische bewijzen. Het plangebied ligt direct ten zuiden van de historische kern van Vijlen, ten oosten van de (oude) weg van Vijlen naar Vaals. Sinds de 19^e eeuw tot heden is het plangebied grotendeels in gebruik geweest als akkerland. Ook het verkavelingspatroon is in de laatste twee eeuwen weinig meer veranderd³.		
Resultaten: perioden en sites			
Regionale archeologische context	In het plangebied zelf staan geen vindplaatsen geregistreerd in het ARChEologische Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM). In de directe omgeving van het plangebied is een groot aantal vindplaatsen bekend waaronder enkele met een monumentstatus. De dichtstbijzijnde (binnen 100 meter) melding betreft de oude kern van Vijlen (monumentnummer 16444). Andere bewoningskernen met een monumentstatus zijn Harles (Monumentnummer 16442) en Rott (monumentnummer 16458). In deze historische kernen worden archeologische resten uit de vroegmoderne tijd en uit de middeleeuwen verwacht.		

² Staring Centrum, 1990.

³ Peeters 2008, 8.

	Binnen een straal van 1000 meter is een belangrijke vindplaats, mogelijk een villa, uit de Romeinse tijd bekend. De vindplaats is gelegen ten zuiden en noorden van de Oude Trichterweg. Het deel ten zuiden van de weg is door middel van een opgraving onderzocht en heeft een beschermde status (monumentnummer 1473; waarnemingsnummer 19671). Het deel ten noorden van de weg heeft nog geen beschermde status (monumentnummer 11115; waarnemingsnummer 232049). Op een afstand van één km ten westen van het plangebied zijn bewoningssporen bekend uit het midden-paleo-, meso- en neolithicum (monument-nummers 5518 en 5519 en waarnemingsnummers 19703 t/m 19708).
Aard en ouderdom van de vindplaats	Tijdens het bureau- en booronderzoek zijn geen archeologische resten of waarden aangetroffen in het plangebied. De lichte helling waarop het plangebied is gelegen is volgens gangbare opvattingen geen voorkeurslocatie voor bewoning. Het feit dat het gebied van Vaals in de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen intensief bewoond is, en dat het bodemprofiel overwegend gaaf is, maakt het toch mogelijk dat bewoningssporen uit die archeologische perioden aanwezig zijn. Tevens is het plangebied op de Indicatieve kaart van Archeologische Waarden van de RACM gelegen in een gebied met een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. In de directe omgeving zijn vondsten uit de steentijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen bekend.
Gaafheid en conservering (structuren, sporen, vondsten, paleo-ecologische resten)	n.v.t.
Begrenzing en oppervlakte van de <u>totale</u> vindplaats (dus ook <u>buiten</u> het plangebied -	Tot nog toe is geen (begrensbare) vindplaats vastgesteld.
Begrenzing en oppervlakte van (het deel van) de vindplaats <u>binnen</u> het plangebied	n.v.t.
Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	Aangezien in het plangebied afzettingen uit het Krijt aan de oppervlakte voorkomen kunnen archeologische resten vanaf het maaiveld worden verwacht. Indien een gedeelte van het plangebied is afgedekt door een jong colluviumpakket, zullen eventuele archeologische resten zich aan de basis van dit pakket bevinden.
Archeologische verwachting op basis van het vooronderzoek	
Structuren en sporen	Resten van activiteitengebieden en kampjes uit de steentijden: concentraties van (vuur)stenen artefacten Resten van bewoning en/of begraving uit de Late Bronstijd tot en met de Nieuwe Tijd: Huizen, bijgebouwen, kuilen, greppels, graven en/of grafstructuren.
Artefacten: anorganisch	Aardewerk, natuursteen, metaal, vuursteen
Artefacten: organisch	Alleen in sporen die tot onder het grondwaterniveau reiken kunnen organische artefacten bewaard zijn.

Paleo-ecologische resten	Onverbrande ecologische resten zullen alleen in diepere sporen bewaard zijn. De overige sporen kunnen alleen verbrande resten opleveren.
Complexiteit	De verwachte complexiteit is standaard.

3. Vraagstelling

Onderzoekskader, relatie met NOA, synergie.	De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden bij het opstellen van het verwachtingsmodel voor de archeologische verwachtingskaart van Vaals.
Onderzoeksvragen	<u>Bodem</u> • Hoe is de bodemopbouw ter plaatse? In welke mate komt dit overeen met of wijkt het af van de bekende gegevens? • Hoe is het gesteld met de gaafheid, zowel in horizontale als in verticale zin, en met de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse? In welke mate is er sprake van erosie, colluvium, antropogene ophoging of afgraving? • Zijn er ten aanzien van bovengenoemde punten verschillen binnen het terrein? Zo ja, waar en in welke mate? <u>Bij afwezigheid van archeologische fenomenen</u> • Indien het onderzoek geen archeologische fenomenen oplevert of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse vondsten), welke verklaring is hiervoor dan te geven? Kan dit een gevolg zijn van a. aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik b. beperkingen van de gebruikte onderzoeksmethode c. beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weeromstandigheden d. beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen (verbruining e.d.) e. verstoring van antropogene aard f. erosie g. een combinatie hiervan? <u>Archeologische fenomenen</u> • Wat is de aard, plaats, omvang en kwantitatieve samenstelling van de archeologische sporen en sporenclusters? • Welke functies of complextypen zijn aanwezig? • Wat is de datering van de sporen? • Wat is de datering en kwantitatieve samenstelling van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij? • Hoe is de spreiding van eventuele spoor- en/of vondstconcentraties? • Welke verwachting is er omtrent hun verspreiding buiten de opgravingsputten? • Indien deze locatie als woonplaats heeft gediend, wanneer is deze in onbruik geraakt en welke post-depositionele processen hebben plaats gevonden? • Wat is de relatie tussen de vindplaats en het

	landschap? • In welke mate ondersteunt of bestrijdt dit onderzoek de opvatting dat terreinen met een helling van 5% of meer in het algemeen geen favoriete vestigingslocatie zijn? <u>Waardering</u> • Welke mate van gaafheid hebben de eventuele sites? • Wat is de herkenbaarheid, bewaarde spoordiepte en conserveringsgraad van sporen? • Wat is de herkenbaarheid en conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoologisch materiaal? • Aan welke onderzoeksthema's (NOaA, provinciaal selectiedocument) kan verder onderzoek bijdragen? • Wat is de (beargumenteerde) waardering van de aangetroffen resten conform KNA 3.1, bijlage 4.?
Aanbevelingen	Het rapport bevat een waardering en selectieadvies conform de specificaties in de KNA 3.1. Op basis van het advies dient de bevoegdeoverheid een selectiebesluit te kunnen nemen. Het onderzoek dient in het geval van een positief selectieadvies inhoudelijke en opgravingstechnische aanbevelingen voor een vervolgonderzoek te bevatten.
Beperkingen	Indien het voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen nodig is om dieper te gaan dan de verwachte verstoringsdiepte van de ingreep, wordt eerst overlegd met opdrachtgever en bevoegd gezag.

4. Veldwerk

Strategie	Het onderzoeksgebied Vijlen- zuidoost is 2,6 ha groot. Het is niet bekend of archeologische fenomenen aanwezig zijn. Uit een oogpunt van efficiency en wegens de beperkte zeggingskracht van karterend booronderzoek en oppervlaktekartering is gekozen voor karterend onderzoek in de vorm van proefsleuven, dat bij het aantreffen van archeologische resten direct als waarderend onderzoek wordt voortgezet. Het terrein dient te worden onderzocht door een verspringend patroon van oost-west georiënteerde (haaks op de helling) proefsleuven. De oppervlakte van de aan te leggen proefsleuven bedraagt minimaal circa 1580 m² en maximaal circa 2600 m². Dit komt overeen met een dekkinggraad van 6 % tot 10%. Het eerste percentage is geschikt voor het karteren van terreinen waar middelgrote vindplaatsen verwacht worden. Het tweede percentage is geschikt het waarden van vindplaatsen met een lage sporen- en vondstdichtheid.⁴ In eerste instantie worden (van noord naar zuid) 3 proefsleuven aangelegd van 100 m lang, 6 van 65 m lang en 2 van 50 m lang. Deze zijn gelijkmatig verdeeld over het plangebied. Bijgevoegd puttenplan is indicatief. De sleuven hebben in eerste instantie een breedte van 2
-----------	--

⁴ Leidraad SIKB proefsleufonderzoek, pag. 35, 44.

	meter. Bij het aantreffen van sporen of vondstconcentraties worden de sleuven ten behoeve van waarderend onderzoek voor zover nodig (plaatselijk) verbreed tot maximaal 4 meter. Ook is het toegestaan om op grond van de aangetroffen resten sleuven te verlengen, om tussensleuven aan te leggen of om extra vlakken aan te leggen op voorwaarde dat er in totaal niet meer dan 2600 m² vlak wordt aangelegd. Bij de afwerking van de sporen wordt er vanuit gegaan dat behoud in situ voor het met proefsleuven onderzochte deel van het terrein geen optie is en dat bij een eventueel vervolgonderzoek deze sleuven niet opnieuw geopend worden, tenzij de aanwezigheid van grotere, integraal te onderzoeken structuren dat nodig maakt. Bij het aantreffen van vuursteenconcentraties wordt het werk aan de betreffende sleuf stilgelegd. Contact wordt opgenomen met de bevoegde overheid voor overleg over een vervolgstap. Indien de omvang van de concentratie moet worden bepaald gebeurt dit op de hieronder beschreven wijze (zie methoden). Het onderzoek vindt plaats conform de KNA versie 3.1.
Fysisch-geografisch onderzoek	In het onderzoeksgebied dient een inzicht te worden verkregen in de bodemopbouw en de relatie tot eventuele bewoning. Hiertoe dient van tenminste 40 procent van de sleuven een profielstaat opgenomen te worden. Deze profielstaten dienen zo te worden gekozen dat een zo goed mogelijk beeld van de bodemopbouw en de variatie daarin ontstaat. Uit de profielstaten dienen twee doorlopende profielen over het onderzoeksgebied te worden gereconstrueerd: één (min of meer) noord-zuid en één (min of meer) oost-west, één en ander afhankelijk van de positionering van de proefsleuven en de bevindingen in het veld.
Methoden en technieken	-De putten worden aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. -In de sleuven wordt in principe één opgravingsvlak aangelegd door al schavend te verdiepen tot het niveau waarop vondsten en/of sporen zich manifesteren. - Bij aanwezigheid van een colluviumpakket, dient op een relevante plaats in de sleuf een kijkgat van 2 bij 4 meter te worden aangelegd tot aan de basis van het pakket. Van daaruit wordt het niveau bepaald waarop de vlakken worden aangelegd. Indien het nodig blijkt om structureel (in meer dan 25% van het terrein) meer dan één vlak aan te leggen, wordt de opdrachtgever hiervan in kennis gesteld. Een beslissing over deze wijziging van de strategie is voorbehouden aan het bevoegd gezag. -In iedere sleuf wordt per vlak de hoogte genomen in twee raaien over de lengte van de sleuf. Van alle sporen wordt apart minimaal één hoogtemaat genomen. - Bij de aanleg van de sleuven wordt vondstmateriaal per stratigrafische eenheid of per spoor verzameld, en anders in vakken van maximaal 4x5 meter (in de praktijk 2 bij 5 m). -Het vlak wordt ingetekend op schaal 1:50 en gefotografeerd. Coupes over sporen dienen op schaal 1:20

	ingetekend te worden. Bijzondere sporen dienen zowel in vlak als coupe op schaal 1:20 of 1:10 ingetekend te worden en apart te worden gefotografeerd. Muurwerk dient in het vlak op minimaal 1:20 ingetekend te worden. Alle sporen, coupes en profielen worden gefotografeerd voorzien van een noordpijl en fotobordje met schaalstok, CIS code en objectgegevens. Vlakken, profielen, relevante sporen, structuren en coupes worden fotografisch vastgelegd, digitaal en met een zodanige resolutie, dat daarmee een voldoende uitvergroting mogelijk is voor de rapportage. Er worden enkele actiefoto's van het onderzoek gemaakt, waarop karakteristieke punten uit de omgeving te zien zijn. -Om de omvang van een eventuele vuursteenconcentratie te bepalen wordt allereerst de bouwvoor verwijderd van de rest van de proefsleuf, of tenminste 10 m voorbij het begin van de concentratie. Hierna wordt een serie zeefvakken van 50 bij 50 bij 5 cm met een tussenruimte van twee meter uitgezet, wanneer de begrenzing van de vindplaats bereikt is kan verder verdicht worden om de omvang nauwkeuriger te bepalen. Vanaf de onderkant van de bouwvoor, of 10 cm boven de onderkant van een eventueel esdek dient elk vak in lagen van 5 cm dikte gezeefd te worden over een zeef met een maaswijdte van maximaal 3x3 mm. Bij het uitzoeken van de zeef worden alle vondsten verzameld. Van elke te zeven laag wordt de NAP hoogte bepaald. Eventueel aanwezige grondsporen worden opgetekend en gecoupeerd, de vrijkomende grond wordt gezeefd. Er wordt gezeefd tot er in de gezeefde grond geen artefacten meer aangetroffen worden. Het aantal te graven vakken en het aantal te zeven lagen is afhankelijk van de omvang van de site (indien de dieptespreiding groter blijkt te zijn dan 60 cm of 12 lagen van 5 cm dient contact opgenomen te worden met de bevoegde overheid in verband met de voortgang). In het centrum van de concentratie (bepaald op basis van de lengte van de vondstconcentratie en de vondstdichtheid) wordt een raai uitgezet dwars op de eerste raai. Deze raai wordt op dezelfde wijze onderzocht als de eerste raai. Indien de verticale en horizontale dimensie van de vindplaats bekend is dient aan weersijden van de uiteinden van het kruis een viertal satellietvakken te worden aangelegd en uitgezeefd om op deze wijze de totale omvang te bepalen. Beschreven werkwijze veronderstelt dat tijdens de opgraving de primaire vondstverwerking plaatsvindt om na te kunnen gaan of de grenzen van de site al bereikt zijn.
Structuren en grondsporen	-Individuele sporen worden altijd gecoupeerd, getekend en afgewerkt. Bij sporenclusters wordt een selectie gecoupeerd, getekend en afgewerkt voor zover dit nodig is om de vraagstellingen te beantwoorden. Dit althans wanneer aangenomen kan worden dat het terrein voor vervolgonderzoek geselecteerd dient te worden. -Diepe sporen zoals waterputten worden tijdens het IVO niet gecoupeerd of afgewerkt. Wanneer het vermoeden bestaat dat het om een waterput gaat wordt door middel

	van een grondboring de diepte bepaald. Graven: Eventuele graven worden onmiddellijk geborgen of veilig gesteld tot de komst van een specialist. Indien nodig wordt de proefsleuf bij aantreffen van een graf uitgebreid totdat het graf is vrijgelegd. Bij bijzondere bijgiften wordt terstond het bevoegd gezag gewaarschuwd en worden de nodige veiligheidsmaatregelen getroffen. Voor crematiegraven wordt de werkwijze gevolgd die is beschreven door Hiddink (2003, 97-104). Onderzoek van inhumatiegraven met skeletresten wordt in principe niet tijdens het inventariserend onderzoek uitgevoerd. Het graf wordt op hoofdzaken gedocumenteerd en tegen beschadiging beveiligd. Indien uitstel van onderzoek niet verantwoord is, worden opdrachtgever en bevoegd gezag ingelicht. Tevens wordt een fysisch-anthropoloog ingeschakeld, waarna een nadere strategie wordt bepaald. Bij het aantreffen van een grafkuil waarin geen skelet meer aanwezig is, wordt het vlak opgeschoond, gefotografeerd en getekend. Vervolgens wordt de kuil gecoupeerd, waarbij de inhoud (indien mogelijk) laagsgewijs verzameld wordt, gefotografeerd en getekend. De inhoud van grafkuilen wordt gezeefd (over een zeef met een maaswijdte van 2 mm). Verder dient ca. 1 liter apart verpakt te worden ten behoeve van paleo-ecologisch-onderzoek naar eventuele bijgiften op plantaardige basis. Muurwerk: In het geval van ouder dan subrecent muurwerk wordt de bovenzijde, de onderzijde en van iedere versnijding de hoogtemaat genomen. De methodiek van nader onderzoek wordt overlegd met het bevoegd gezag of een specialist. Bij het aantreffen van recent en subrecent (als verstoring te beschouwen) muurwerk wordt de plaats, diepte, omvang en aard op hoofdlijnen vastgelegd. Als subrecent wordt muurwerk van na circa 1800 beschouwd.
Artefacten: anorganisch	-Bij de aanleg van de vlakken wordt gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metalen voorwerpen. Ook de stort wordt gecontroleerd. Bij de aanleg van de vlakken wordt vondstmateriaal per stratigrafische eenheid of per spoor verzameld, en anders in vakken van maximaal 4x5 meter. Vuurstenen artefacten worden per vak van 50 bij 50 cm verzameld Bij het couperen worden vondsten per spoor en vulling verzameld om op deze wijze de depositionele en post-depositionele processen in kaart te brengen.. Bijzondere vondsten zoals bewerkt vuursteen en bijzondere metaalvondsten worden driedimensionaal ingemeten. -Uit de profielen wordt vondstmateriaal verzameld per stratigrafische eenheid.
Artefacten: organisch	Eventuele organische artefacten worden geborgen volgens de KNA 3.1 en de Veldhandleiding archeologie.
Paleo-ecologische resten	-Uit relevante sporen en profielen dienen monsters te worden genomen ter bepaling van het potentieel voor verder botanisch onderzoek.
Beperkingen	Er is geen sprake van beperkingen

5. Uitwerking en conservering

Analyse fysische-geografie	In het rapport dient door een fysisch geograaf een paragraaf geschreven te worden over de landschappelijke context, geologie en bodemopbouw van de vindplaats. Deze rapportage maakt integraal deel uit van het rapport.
Structuren en grondsporen	In het rapport dienen alle sporen en structuren die zijn aangetroffen tijdens het onderzoek per periode beschreven te worden. Hierbij dient aandacht besteed te worden aan datering, aard, gaafheid, herkenbaarheid en ruimtelijke spreiding.
Artefacten: anorganisch	In het rapport dienen alle artefacten per context tot op materiaalsoort te worden beschreven waarbij vooral aandacht besteed wordt aan datering en de voor de datering relevante typen. Kwetsbare vondsten dienen zodanig te worden geconserveerd dat de toestand stabiel blijft.
Artefacten: organisch	Idem.
Paleo-ecologische resten	Idem. Botanische monsters dienen te worden gewaardeerd voor zover dat noodzakelijk is voor het beantwoorden van de vraagstelling en het waarderen van de vindplaats. De selectie van monsters wordt door de bevoegde overheid getoetst.
Beeldrapportage (objecttekeningen, foto's, kaarten, e.d.)	Tijdens de uitwerking worden uitwerkingstekeningen, voorwerpfoto's en tekeningen gemaakt voor zover dat nodig is om de vraagstellingen te beantwoorden en de advisering te verantwoorden. De selectie van tekeningen en foto's wordt door de bevoegde overheid getoetst.
Conservering kwetsbaar materiaal	Kwetsbaar vondstmateriaal dient zodanig geconserveerd te worden dat de toestand stabiel blijft. De projectleider kan na de uitwerking het depot voorstellen een deel van de vondsten te selecteren voor definitieve verwijdering uit de collectie. Het is aan de beheerder van het depot hierover te beslissen. De vondsten die gedeponereerd worden moeten voldoen aan de richtlijnen van het betreffende depot.
Beperkingen	Er is geen sprake van beperkingen.

6. Eindproduct: rapportage en deponering

Te leveren product	Eindproduct is een rapport met waardering en selectieadvies gegeven ten aanzien van eventueel aangetroffen vindplaatsen. Bij het eindproduct hoort een bewijs (af te geven door de ontvangende instantie) van overdracht van vondsten en documentatie. Bij het eindproduct hoort een CD-ROM of DVD met alle digitale documentatie (foto's, tekeningen, etc.)
Inhoud eindrapport	Eindproduct is een rapport volgens KNA 3.1 specificatie VS05, VS06 en VS07.
Versijning en oplaag eindrapport	Van het eindrapport worden 2 analoge exemplaren ter beschikking gesteld aan de opdrachtgever, 2 aan de gemeente, 1 aan de KB, 1 aan de RACM, 1 aan de provincie Limburg. In digitale vorm (PDF) wordt het rapport gegeven aan het landelijke E-depot, aan de provincie Limburg, aan de adviseur van de gemeente en aan de bibliotheek van het streekarchief Rijkshet te Heerlen. Met het oog op de toetsing krijgt de adviseur ook de CD-ROM of DVD met alle digitale documentatie (foto's, tekeningen, etc.)
Deponering	Alle vondsten zijn vanaf het moment van vinden eigendom van de provincie (WAMZ art. 50). Vondstmateriaal wordt na afloop van het onderzoek

	gedeponeerd in het provinciaal depot voor bodemvondsten Limburg. De archeologische objecten en opgravingsdocumentatie dienen aanvullend op de KNA, conform de eisen van de het Provinciaal Depot Bodemvondsten Limburg te worden aangeleverd zoals geformuleerd in het document <i>Aanlevervoorwaarden KNA en Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Limburg</i> . Contactpersoon : Drs S. Kusters 043-350 45 86
Beperkingen	Er is geen sprake van beperkingen

7. Randvoorwaarden

Personele randvoorwaarden	Het onderzoek moet verricht worden door een archeologisch bedrijf met opgravingsvergunning van de Minister van OCW. Het veldonderzoek staat onder dagelijkse leiding van een KNA archeoloog met aantoonbare ervaring in het lössgebied . Eindverantwoordelijke is een senior KNA archeoloog die minimaal aanwezig is bij de aanleg en interpretatie van het vlak, conform KNA 3.1 wijzigingsblad 10.12.2007. Bij de interpretatie van de profielen in het veld dient een fysisch geograaf aanwezig te zijn met ervaring in het lössgebied. De metaaldetector moet gehanteerd worden door een ervaren detectorspecialist. In het geval van bijzondere vondsten/sporen moeten specialisten op de betreffende gebieden geraadpleegd en gevolgd worden over de wijze van bergen van de vondsten en de wijze van bemonsteren.
Uitvoeringsperiode en opleveringstermijn veldwerk	Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te hebben in de eerste helft van 2009.
Uitvoeringscondities veldwerk	Voorafgaand aan het onderzoek dient door het uitvoerende bedrijf een KLIC melding gedaan te worden in verband met de ligging van kabels en leidingen. Over de toegankelijkheid van het terrein, scheiden en terug storten van grond en eventuele afzettingen en vergunningen dient overleg gevoerd te worden met de opdrachtgever.
Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie	Het onderzoek staat onder toezicht van de bevoegde overheid (Gemeente Vaals), inhoudelijk geadviseerd door Archeocoach.
Selectieprocedure tijdens het veldwerk (i.h.b. bij archeologische begeleiding)	<i>n.v.t.</i>
Uitvoeringsperiode uitwerking; opleveringstermijn rapport	Het concept-rapport dient uiterlijk 2 maanden na beëindiging van de werkzaamheden gereed te zijn. Het eindrapport dient binnen twee weken na aanlevering aan opdrachtnemer van de bevindingen van de toetsing van het concept gereed te zijn.
Termijn overdracht van vondsten, monsters en documentatie	Uiterlijk 2 jaar na einde veldwerk.
Procedure toetsing	Het concept-rapport wordt verzonden naar de opdrachtgever en de bevoegde overheid. De (adviseur van) bevoegde overheid toetst de kwaliteit van het

	concept-rapport. Opdrachtnemer wordt van de bevindingen van de toetsing in kennis gesteld. Opdrachtnemer verbetert het concept-rapport voorzover het om meetbare en objectieve kwaliteitsgegevens van documentatie, interpretatie en verslaglegging gaat. Op de waardering en het selectieadvies van de opdrachtnemer wordt noch door opdrachtgever, noch door bevoegde overheid invloed uitgeoefend. De bevoegde overheid neemt hier kennis van ten behoeve van de eigen afweging. Het verbeterde concept-rapport wordt voor de eindtoets aan de bevoegde overheid aangeleverd. Na goedkeuring is het rapport definitief en openbaar.
--	--

8. Wijzigingen na evaluatie

Wijzigingen tijdens het veldwerk	Indien belangwekkende zaken worden aangetroffen die niet in het PvE waren voorzien vindt overleg plaats met de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Indien substantieel van het PvE afgeweken dient te worden, bijvoorbeeld bij het wijzigen van de onderzoeksstrategie of methoden, bij het afwijken van de onderzoeksvragen, bij het aantreffen van onverwachte sporen en structuren of indien een geringer deel van het onderzoeksterrein kan of hoeft te worden onderzocht, dient hiervoor schriftelijk toestemming verkregen te worden van de bevoegde overheid.
Wijziging na evaluatie van het veldwerk	Na afloop van het veldwerk wordt in overleg met de opdrachtgever door de bevoegde overheid besloten welke monsters in aanmerking komen om gewaardeerd te worden. Na de waardering vindt in overleg met de opdrachtgever door de bevoegde de selectie plaats van de te analyseren monsters.
Wijzigingen tijdens uitwerking en conservering	Kwetsbaar vondstmateriaal dient zodanig te worden geconserveerd dat de toestand stabiel blijft. De keuze voor de te conserveren vondsten ligt bij de beheerder van het depot (zie ook onder hoofdstuk 5 van dit PvE). Wijzigingen die van invloed zijn op het conserveren van de vondsten dienen aan de opdrachtgever te worden medegedeeld.

9. Literatuur en bijlagen

Literatuur	Hiddink, H., 2003: <i>Het grafritueel in de Late IJzertijd en Romeinse tijd in het Maas-Demer-Scheldegebied, in het bijzonder van twee grafvelden bij Weert</i>, Amsterdam (Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 11). Peeters, M.M., 2009: <i>Plangebied Vijlen Zuidoost, gemeente Vaals; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)</i>. Weesp (RAAP- notitie 3037). Staring Centrum, 1990. <i>Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 61 Maastricht en 62 west en oost Heerlen</i>. Wageningen. Provincie Limburg: Gaauw, P. van der, 2008: <i>Provinciale archeologische aandachtsgebieden, archeologisch selectiedocument</i>, Maastricht (Provincie Limburg, cluster erfgoed, afdeling cultuur, welzijn en zorg). Provincie Limburg: Gaauw, P. van der, M. de Grooth, J. Hoevenberg, L. van Hoof, H. Stoepker 2007: <i>Evaluatie en</i>
------------	--

	<i>synthese van het in Limburg tussen 1995 en 2006 uitgevoerde onderzoek</i> (www.limburg.nl) RACM: Nationale Onderzoeksagenda Archeologie, hoofdstukken 11, 17, 18, 22 www.noaa.nl SIKB: KNA-leidraad proefsleuven (concept-versie) Renes, J., 1988: <i>De geschiedenis van het Zuid-Limburgse cultuurlandschap</i> , Assen/Maastricht. Berkel, G. van & K. Samplonius 2006: <i>Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie</i> , Utrecht.
Lijst van bijlagen	1. Locatiekaart 2. Proefsleuvenplan

Concept

Colofon

ISSN:	1873-9350
Redactie:	drs. J. de Winter
Tekst:	drs. A. ter Wal
Afbeeldingen:	drs. A. ter Wal
Veldwerk:	drs. L. Dentener drs. M. Bot drs. A. ter Wal
Vondstdeterminatie:	drs. A. ter Wal
Copyright:	gemeente Vaals / BAAC bv, 's-Hertogenbosch

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Gemeente Vaals en/of BAAC bv te 's-Hertogenbosch.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Onderzoekskader	3
1.2	Administratieve gegevens	4
2	Archeologische en landschappelijke achtergronden	5
2.1	Geologie, geomorfologie en bodem	5
2.2	Archeologische en Historische achtergrond	5
3	Vraagstellingen	7
4	Werkwijze	9
5	Resultaten	10
5.1	Bodemopbouw	10
5.2	Sporen	12
5.3	Vondsten	13
6	Conclusie, waardering en aanbeveling	14
6.1	Conclusie en samenvatting	14
6.2	Beantwoording onderzoeksvragen	14
7	Literatuur	19

Bijlagen

Bijlage 1 – Vondstenlijst

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van de gemeente Vaals heeft het onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuurhistorie en Cultuurhistorie (BAAC bv) een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd te Vijlen (gemeente Vaals), plangebied Vijlen Zuidoost. Door de geplande bestemmingswijziging ten behoeve van woningbouw worden eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied bedreigd.

Het besluit tot het uitvoeren van het archeologisch onderzoek is genomen door de bevoegde overheid, in deze de gemeente Vaals, op grond van de resultaten van een in 2009 door RAAP uitgevoerd verkennend bureau- en booronderzoek.¹ Op grond van de resultaten van dit onderzoek kon niet worden uitgesloten dat zich dat binnen het plangebied een archeologische vindplaats bevond. Het werd mogelijk geacht dat zich binnen het plangebied resten bevonden van bewoning uit de periode neolithicum tot de nieuwe tijd. Daarom is geadviseerd in het plangebied nader archeologisch onderzoek uit te voeren, met uitzondering van het meest zuidelijke deel. Dit advies is door de bevoegde overheid overgenomen. Vervolgens heeft de gemeente Vaals BAAC bv opdracht verleend tot het uitvoeren van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven. Dit onderzoek is uitgevoerd van 20 tot 22 juli 2009. Het veldwerk is uitgevoerd door A. ter Wal (projectleider), L. Dentener (veldtechnicus) en M. Bot (veldarcheoloog) allen werkzaam bij BAAC bv.

Afb. 1 - Ligging van de onderzoekslocatie.

¹ Peeters 2009.

1.2 Administratieve gegevens

Locatiegegevens:

Provincie	: Limburg
Gemeente	: Vaals
Plaats	: Vijlen
Toponiem	: Vijlen Zuidoost
Kaartblad	: 62D
Oppervlakte	: circa 22.200 m ² .
Landgebruik	: akker
RD-coördinaten	: 195749/310785 (noordwest) 195810/310635 (zuidwest) 195922/310790 (noordoost) 195910/310623 (zuidoost)

Onderzoeksgegevens:

Datum uitvoering veldwerk	: 20 tot 22 juli 2008
Uitvoerder	: BAAC bv
BAAC-rapport/projectnummer	: A-09.0175
Opdrachtgever	: gemeente Vaals
Contactpersoon	: dhr. H. Kessen
PvE proefsleuvenonderzoek	: Opsteller: drs. R. van der Mark (BAAC bv) Datum: 30 maart 2009
Bevoegd gezag	: gemeente Vaals
ARCHIS-Onderzoeksmeldingsnummer	: 35631
ARCHIS-Onderzoeksnummer	: 27681

2 Archeologische en landschappelijke achtergronden

2.1 Geologie, geomorfologie en bodem²

Vijlen ligt in het Zuidlimburgse heuvellandschap. Dit landschap is ontstaan door voortdurende tektonische opheffing van het landschap en de daardoor steeds dieper insnijdende beken en rivieren. De ondergrond van deze heuvels bestaat uit mergel, in feite een kalksteensoort. Deze kalksteen is ontstaan als mariene afzetting in het laat-krijt (99 tot 65 miljoen jaar geleden). Aan het oppervlak is deze kalksteen verweerd tot zogenaamde kleefaarde bestaande uit zware klei. Als deze kleefaarde veel vuursteen bevat wordt wel gesproken van vuursteeneluvium. Volgens de bodemkaart is in het onderzoeksgebied sprake van vuursteenarme kleefaarde met stenen in de bovengrond (code *mKK*). Volgens de geomorfologische kaart ligt het onderzoeksgebied op een zogenaamde afbraakwand; een aan erosie blootgestelde dalwand (code 18A2), doorsneden door droogdalen (code 15/14S3). Hieruit blijkt al dat het onderzoeksgebied ligt op matig hellend tot hellend terrein (hellingsklasse C; 5-8 %).

Uit het booronderzoek³ is gebleken dat de ondergrond inderdaad bestaat uit kleefaarde. Wel is opgemerkt dat het profiel sterk grindig is, wat wijst op een aanzienlijk vuursteengehalte in de oorspronkelijke kalksteen. Op grond van het vrij hoge vuursteengehalte moet wellicht gesproken worden van vuursteeneluvium.

De bovengrond in het plangebied bestaat uit een 30 cm dikke bouwvoor van bruingrijs humeus lemig materiaal. De laag onder de bouwvoor bestaat uit bruine zware klei met mangaan en ijzervlekken. Deze laag is geïnterpreteerd als een klei-inspoelingslaag (Bt-horizont), hoewel een andere ontstaanswijze niet wordt uitgesloten. Onder deze laag bevindt zich de ongestoorde C-horizont, bestaande uit lichtbruine, sterk grindige leem. In drie boringen, de boringen 2, 3 en 9 – allen gelegen onderaan de helling, lag de bouwvoor direct op de C-horizont.

In slechts één boring, boring 6, is tussen de bouwvoor en de Bt-horizont een laag colluvium aangetroffen. Colluvium bestaat uit door erosie elders afgezet materiaal. Op grond van het ontbreken van een uitspoelingshorizont (E-horizont) is geconcludeerd dat ondiepe archeologische resten samen met deze E-horizont geërodeerd zijn. Uit het ontbreken van zowel een E- als een Bt-horizont in de boringen 2, 3 en 9 aan de oostzijde van het terrein wordt geconcludeerd dat dit deel van het terrein in iets grotere mate is aangetast door erosie.

2.2 Archeologische en Historische achtergrond

Uit het plangebied zelf zijn geen waarnemingen bekend in Archis (het ARChEologisch Informatie Systeem). Wel is uit de directe omgeving van het plangebied een aantal archeologische monumenten en vindplaatsen bekend.

Op 800 tot 1000 meter ten oosten en zuidoosten van het plangebied liggen twee terreinen van archeologische waarde. Op het noordelijke terrein (AMK-nr. 5518) zijn vuurstenen artefacten uit het mesolithicum, het midden neolithicum en waarschijnlijk

² Peeters 2009.

³ idem

ook het midden paleolithicum aangetroffen. Op het zuidelijke terrein (AMK-nr. 5519) zijn vuurstenen artefacten uit het mesolithicum aangetroffen. De monumenten met de nummers 1473 en 11115 verwijzen naar twee delen van hetzelfde Romeinse villaterrein van elkaar gescheiden door een holle weg. Op het terrein 1473, met als status beschermd terrein met zeer hoge archeologische waarde, zijn naast oppervlaktevondsten ook resten van fundamenteen aangetroffen. Op terrein 11115 zijn slechts oppervlaktevondsten aangetroffen die erop wijzen dat het villaterrein zich daar voortzet. Dit monument heeft de status van terrein van hoge archeologische waarde. De overige drie monumenten, alle met de status van terrein met hoge archeologische waarde, omvatten de oude dorpskernen van Vijlen (AMK-nr. 16444), Harles (AMK-nr. 16442) en Melleschet (AMK-nr. 16469). Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19^e-eeuwse en vroeg 20^e-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroeg moderne en waarschijnlijk ook van laat middeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de vroege en volle middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning. In Vijlen zou al voor de 8^e eeuw een kapel hebben gestaan.⁴ De oude kern van Vijlen ligt mogelijk ten westen van de huidige kern, in het dal nabij de Munnikenhof.⁵ Het plangebied ligt ten zuiden van de dorpskern van Vijlen, langs de weg van Vijlen naar Vaals. Het terrein was in ieder geval vanaf het begin van de 19^e eeuw in gebruik als akkerland.⁶

De meeste van de waarnemingen die genoemd worden in Archis en binnen een straal van ruim 1000 meter van het plangebied liggen zijn direct in verband te leggen met bovengenoemde monumentterreinen. Vier waarnemingen staan op zich zelf. Waarneming 19702, gelegen op 1000 meter ten zuidwesten van het plangebied en 150 meter ten zuiden van monument 5519, omvat de vondst van vuurstenen artefacten uit het neolithicum. Waarneming 19710, 900 meter ten noordwesten van het plangebied, omvat de vondst van een enkele vuursteen afslag uit het neolithicum. Waarneming 19712, gelegen op 700 meter ten zuidoosten van het plangebied, omvat eveneens de vondst van vuurstenen artefacten uit het neolithicum. Op 800 meter ten noordoosten van het plangebied is een schrabber daterend uit het paleolithicum aangetroffen (waarnemingsnr. 49353).

⁴ Peeters 2009

⁵ idem

⁶ idem

3 Vraagstellingen

Doel van het onderzoek is onder meer antwoord te geven op een aantal vragen met betrekking tot de bodem, de aard en datering van de vindplaats(en) en de waardering van de vindplaats(en), zoals is opgenomen in het Programma van Eisen⁷:

Bodem

- Hoe is de bodemopbouw ter plaatse? In welke mate komt dit overeen met of wijkt het af van de bekende gegevens?
- Hoe is het gesteld met de gaafheid, zowel in horizontale als in verticale zin, en met de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse? In welke mate is er sprake van erosie, colluvium, antropogene ophoging of afgraving?
- Zijn er ten aanzien van bovengenoemde punten verschillen binnen het terrein? Zo ja, waar en in welke mate?

Bij afwezigheid van archeologische fenomenen

- Indien het onderzoek geen archeologische fenomenen oplevert of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse vondsten), welke verklaring is hiervoor dan te geven? Kan dit een gevolg zijn van:
 - a. aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik
 - b. beperkingen van de gebruikte onderzoeksmethode
 - c. beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weeromstandigheden
 - d. beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen (verbruining e.d.)
 - e. verstoring van antropogene aard
 - f. erosie
 - g. een combinatie hiervan?

Archeologische fenomenen

- Wat is de aard, plaats, omvang en kwantitatieve samenstelling van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Welke functies of complextypen zijn aanwezig?
- Wat is de datering van de sporen?
- Wat is de datering en kwantitatieve samenstelling van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Hoe is de spreiding van eventuele spoor- en/of vondstconcentraties?
- Welke verwachting is er omtrent hun verspreiding buiten de opgravingsputten?
- Indien deze locatie als woonplaats heeft gediend, wanneer is deze in onbruik geraakt en welke post-depositionele processen hebben plaats gevonden?
- Wat is de relatie tussen de vindplaats en het landschap?
- In welke mate ondersteunt of bestrijdt dit onderzoek de opvatting dat terreinen met een helling van 5% of meer in het algemeen geen favoriete vestigingslocatie zijn?

Waardering

- Welke mate van gaafheid hebben de eventuele sites?

- Wat is de herkenbaarheid, bewaarde spoordiepte en conserveringsgraad van sporen?
- Wat is de herkenbaarheid en conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoölogisch materiaal?
- Aan welke onderzoeksthema's (NOaA, provinciaal selectiedocument) kan verder onderzoek bijdragen?
- Wat is de (beargumenteerde) waardering van de aangetroffen resten conform KNA 3.1, bijlage 4.?

4 Werkwijze

Het PvE voorzag in de aanleg van 11 proefsleuven. Door een beperking van het plangebied vielen de twee sleuven gepland in het meest zuidelijke deel van het plangebied, aangrenzend aan de Vijlenberg, af. Uiteindelijk zijn gedurende het onderzoek negen proefsleuven aangelegd volgens het bij het PvE geleverde puttenplan. De proefsleuven 1, 2 en 3 hadden een lengte van 100 meter, de overige sleuven waren 60 meter lang. Alle sleuven waren ongeveer oost-west gericht en hadden een breedte van twee meter. In het PvE werd voorgeschreven dat bij het aantreffen van grondsporen de proefsleuf ter hoogte van deze sporen uitgebreid moest worden naar een breedte van 4 meter. Dit bleek alleen van toepassing bij proefsleuf 3. Deze is aan de uiterst oostelijke zijde over een lengte van 15 meter uitgebreid.

Bij de aanleg van de proefsleuven is laagsgewijs verdiept. De verschillende lagen zijn met behulp van een metaaldetector en op het oog onderzocht op de aanwezigheid van sporen en vondsten. Vervolgens is de werkput verder verdiept tot op het niveau waar de aanwezige grondsporen zich duidelijk zouden moeten aftekenen.

Dit archeologisch leesbare vlak is geschaafd (indien noodzakelijk), gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:50. Van het vlak zijn hoogtes genomen. Deze hoogtes van het vlak zijn elke vijf meter gemeten. Hoogtes van het maaiveld zijn, eveneens elke vijf meter, gemeten langs één zijde van de sleuf.

Vondsten zijn zoveel mogelijk verzameld per laag en/of per spoor. Vondsten die niet aan specifieke sporen konden worden toegekend zijn verzameld in vakken van vijf meter lengte. De aangetroffen sporen zijn alle gecoupeerd. De coupes zijn gefotografeerd en op schaal 1:20 getekend.

Van de werkputten 1, 2, 3, 5, 6, 8 en 9 is een lengteprofiel gedocumenteerd door middel van de aanleg van profielkolommen met een maximale tussenafstand van 50 meter. Deze zijn gefotografeerd, getekend op schaal 1:20 en beschreven.

Bij het veldwerk is gewerkt volgens de KNA 3.1.⁸

Afb. 2 - Puttenkaart.

⁸ CVAK 2007.

5 Resultaten

5.1 Bodemopbouw

Het onderzoeksgebied is gelegen op een noordoost-gerichte helling. Het hoogste gemeten punt op het maaiveld ligt aan de westzijde van werkput 8 en heeft een hoogte van 200,81 m +NAP. Het laagste punt lag aan de uiterst oostelijke zijde van proefsleuf 1 op een hoogte van 189,10 m +NAP. De hoogste hellingsgraad ligt in het midden van het terrein; zowel de noordoost- als de zuidwestzijde van het terrein zijn vlakker. De gemiddelde helling van het terrein bedraagt hiermee 6,4 %.

De bij het proefsleuvenonderzoek gedocumenteerde profielen zijn in overeenstemming met de resultaten van het booronderzoek. De textuur bestaat uit zware klei met plaatselijk, op de hogere delen van het terrein (met name de westelijke delen van de sleuven 6, 8 en 9), grote hoeveelheden vuursteen. Zoals de bodemkaart al aangeeft gaat het hier om zogenaamde kleefarde dan wel vuursteeneluvium, het product van erosie van de in de ondergrond aanwezige kalksteen. Een karakteristiek bodemprofiel van het onderzoeksgebied ziet er als volgt uit:

Tabel 1. Profielbeschrijving sleuf 1/profiel 2

Diepte in cm	Horizont	Omschrijving	Kleur	Omschrijving
0-38	Ap	Bouwvoor	donkergrijs	humushoudende, zware klei, scherpe overgang
38-76	Bt	Inspoelingslaag	grijsbruin	humushoudend, zware klei, vrij scherpe overgang
76-106	BC	Overgangslaag	geelbruin gevlekt	humusarme, zware klei, veel invloed van dierlijk leven, geleidelijke overgang
106-124	C	Natuurlijke ondergrond	geelbruin	uiterst humusarme, zware klei, plaatselijk met veel vuursteen

Op deze bodemopbouw komen twee variaties voor. In de werkputten 8, 9 en de oostzijde van de werkputten 3 en 6 ligt de bouwvoor direct op de C-horizont. De B-horizont is hier (bijna) afwezig. Deze is mogelijk deels of geheel opgenomen in de bouwvoor of is door erosie verdwenen.

In werkput 1, en uitwaaiend naar werkput 2, is een extra laag aanwezig tussen de bouwvoor en de B-horizont. Deze laag, die zijn maximale dikte van 30 cm bereikt in het midden van werkput 1, bestaat uit grijze klei. In dit pakket bevinden zich bijmengsels als stukjes baksteen, sintel en mogelijk zelfs plastic. Dit laatste materiaal is bovenin het pakket aangetroffen en zou mogelijk afkomstig kunnen zijn uit de bouwvoor. Gezien de bijmengsels lijkt deze laag een vrij recente oorsprong te hebben. Mogelijk betreft het hier een opgebracht pakket. In het vlak van werkput 1, aangelegd in de top van de natuurlijke ondergrond, was halverwege de werkput een knik te zien. Door het, mogelijke, opbrengen van de laag grijze klei is deze knik als het ware gladgestreken waardoor een geleidelijker aflopende helling is ontstaan.

Afb. 3 – De bodemopbouw in werkput 1.

5.2 Sporen

Gedurende het onderzoek is slechts één met zekerheid antropogeen spoor aangetroffen (afb. 2). Dit spoor bevond zich aan de uiterst oostelijke zijde van werkput 3. Het betreft een grote afgerond rechthoekige kuil (S5; 120 bij 150 cm) die direct onder de bouwvoor zichtbaar werd. Op de locatie van het spoor bevond zich geen B-horizont.

Het spoor tekende zich af als een grijze verkleuring met daarin verspreid houtskool en roodbruin verbrand leem. In één hoek bevond zich een plek met een hogere concentratie houtskool en verbrand leem. Na het couperen bleek het spoor nog slechts 4 cm diep en grotendeels door bioturbatie verstoord. De plek in de hoek bleek gewoon deel uit te maken van het spoor. De functie van het spoor is onduidelijk. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die erop wijzen dat in de kuil een vuur heeft gebrand; mogelijk zijn slechts de resten van een vuur in de kuil terechtgekomen. Vondsten zijn in de kuil niet aangetroffen, de datering van de kuil blijft dus onduidelijk.

In werkput 1 is een baan (S1 – afb. 2) aangetroffen, 40 cm breed, die met name opviel door de grote hoeveelheid (vuur)steen in de vulling. De baan was noordoost-zuidwest georiënteerd. Deze baan (S1) loopt waarschijnlijk door tot in werkput 2 (S 4). Spoor 1 was tot 50 cm diep. De baan tekende zich pas duidelijk af in de C-horizont. In de werkputten 2, 4 en 7 zijn vergelijkbare sporen (spoornummers 3, 7 en 8) aangetroffen met dezelfde oriëntatie.

In eerste instantie zijn deze sporen als greppels geïnterpreteerd. Bij de aanleg van de werkputten 6, 8 en 9 bleek echter dat zich hier afwisselende banen van klei en vuursteen bevonden (afb. 4) met dezelfde oriëntatie als de sporen in werkput 1 en 2. Deze afwisselende banen in de werkputten 6, 8 en 9 zijn waarschijnlijk ontstaan als gevolg van erosie van het onderliggende kalksteen. Gezien de overeenkomsten in oriëntatie en vulling (vuursteenfragmenten) zijn de sporen 1, 3 en 4 mogelijk ook van natuurlijke oorsprong. In spoor 1 is wel een aantal kleine fragmenten aardewerk aangetroffen. Het betreft hier handgevormd zandgemagerd (?) aardewerk dat niet nader te dateren is dan in de periode neolithicum-ijzertijd.

SPOORNUMMER	WERKPUT	AARD SPOOR	AFMETINGEN	DATERING	OPMERKINGEN
1	1	greppel, waarschijnlijk natuurlijk	80 cm breed	neolithicum-ijzertijd?	mogelijk gelijk aan S4
2	1	natuurlijk	110 cm breed	n.v.t.	
3	1	greppel, waarschijnlijk natuurlijk	40 cm breed	onbekend	
4	2	greppel, waarschijnlijk natuurlijk	80 cm breed	onbekend	mogelijk gelijk aan S1
5	3	kuil	120 bij 150 cm	onbekend	
6	4	restant bouwvoor	150 cm breed	onbekend	
7	4	greppel, waarschijnlijk natuurlijk	50 cm breed	onbekend	
8	7	greppel,	40 cm breed	onbekend	

		waarschijnlijk natuurlijk			
--	--	------------------------------	--	--	--

Tabel 1 – Sporenlijst.

Afb. 4 – Afwisselende banen vuursteenfragmenten en klei/leem in werkput 8.

5.3 Vondsten

Gedurende het onderzoek zijn slechts vijf vondstnummers uitgeschreven.

Vondstnummer 1 bevat zes kleine (<1cm²) fragmenten handgevormd met zand gemagerd (?) aardewerk afkomstig uit spoor 1. Dit aardewerk kan slechts globaal in de periode neolithicum – ijzertijd gedateerd worden.

De vondstnummers 2, 3 en 4 zijn verzameld van het maaiveld rond respectievelijk de werkputten 4, 5 en 2. Deze vondsten zijn niet het resultaat van een systematische veldkartering maar zijn toevallige vondsten, hoewel bij de aanleg van de werkputten ook in de omgeving is uitgekeken naar mogelijk vondstmateriaal. Deze vondstnummers bevatten elk één of meerdere vuurstenen artefacten.

Vondstnummer 2 omvat een fragment van een geslepen bijl van Rijckholt-vuursteen dat hergebruikt is als kern. Vondstnummer 3 bevat een geretoucheerde kling van Belgische vuursteen en een kernvernieuwingsstuk van Rijckholt-vuursteen.

Vondstnummer 4 ten slotte bevat een gebroken afslag van Belgische vuursteen. Alle vuurstenen artefacten moeten in het neolithicum gedateerd worden.

Vondstnummer 5 bevat twee kleine (<1cm²) fragmenten handgevormd met potgruis gemagerd (?) aardewerk. Deze zijn aangetroffen bij de aanleg van werkput 7, aan de uiterst oostelijke zijde. Ook dit aardewerk kan slechts globaal in de periode neolithicum – ijzertijd gedateerd worden.

VONDSTNR.	WERKPUT	CONTEXT	CATEGORIE	OMSCHRIJVING	DATERING
1	1	uit vulling spoor 1	aardewerk	-5 stuks handgevormd, zandmagering, <1cm ²	neolithicum-ijzertijd?
2	4	oppervlak rond werkput 4	vuursteen	-kern van geslepen bijlfragment, Rijckholt-vuursteen	neolithicum
3	5	oppervlak rond werkput 5	vuursteen	-geretoucheerde kling, Belgische vuursteen -kernvernieuwingsstuk, Rijckholt-vuursteen	neolithicum
4	2	oppervlak rond het midden van werkput 2	vuursteen	-gebroken afslag, Belgische vuursteen	neolithicum
5	7	aanleg vlak, meest oostelijke zijde	aardewerk	-2 stuks handgevormd, potgruis magering, <1cm ²	neolithicum-ijzertijd?

Tabel 2 - vondstenlijst

6 Conclusie, waardering en aanbeveling

6.1 Conclusie en samenvatting

Uit het onderzoek is gebleken dat de bodem op het onderzoeksterrein bestaat uit zogenaamde kleefaarde dan wel vuursteeneluvium, beide een verweringsproduct van de in de diepere ondergrond aanwezige kalksteen (mergel). Onder de bouwvoor heeft zich, waarschijnlijk door inspoeling van kleideeltjes, een Bt-horizont ontwikkelt. Plaatselijk is deze horizont verdwenen, vermoedelijk door erosie. Rond werkput 1 bevindt zich direct onder de bouwvoor een ophogingspakket, mogelijk opgebracht om een voorheen in het terrein aanwezige steilrand uit te vlakken. Dit ophogingspakket is bij het booronderzoek vermoedelijk geïnterpreteerd als colluvium.

Gedurende het onderzoek is slechts één met zekerheid antropogeen spoor aangetroffen; in werkput 3 is een grote rechthoekige kuil aangetroffen met in de vulling vrij veel houtskool en verbrand leem. Van de kuil resteerde nog slechts de onderkant tot een diepte van enkele centimeters. Vondsten zijn in de kuil niet aangetroffen. De datering en functie van de kuil is onduidelijk.

Een aantal met veel vuursteen gevulde banen aangetroffen in de werkputten 1, 2, 4 en 7 zijn vermoedelijk een gevolg van erosie. In één van deze banen (spoor 1 in werkput 1) is wel een aantal fragmenten handgevormd aardewerk aangetroffen. Dit aardewerk kan slechts globaal in de periode neolithicum-ijzertijd gedateerd worden. Vergelijkbaar aardewerk is ook bij de aanleg van werkput 7 aangetroffen.

Aan het oppervlak zijn verspreid over het terrein vier vuurstenen artefacten aangetroffen. Het betreft een kern vervaardigd van een geslepen bijlfragment, een geretoucheerde kling, een gebroken afslag en een kernvernieuwingsstuk. De artefacten zijn vervaardigd van Rijckholt en Belgische vuursteen. Zij kunnen globaal in het neolithicum gedateerd worden.

Geconcludeerd kan worden dat op het onderzoeksterrein in slechts zeer beperkte mate archeologische resten zijn aangetroffen. Op grond van het enkele grondspoor en de kleine hoeveelheid vondstmateriaal kan hoogstens gesteld worden dat in het verleden in de omgeving van het onderzoeksgebied wel activiteiten hebben plaatsgevonden. De aard en de precieze locatie waar deze activiteiten plaatsvonden blijft onduidelijk. De geringe resterende diepte van het grondspoor en de aanwezigheid van vondstmateriaal in de bouwvoor wijst erop dat de bodem tot op zekere diepte verstoord is. Het geringe aantal vondsten maakt het echter onwaarschijnlijk dat zich binnen het onderzoeksgebied een vindplaats heeft bevonden. De aanzienlijke helling van het terrein, gemiddeld 6,4 %, maakte het terrein waarschijnlijk minder geschikt voor gebruik.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Bodem

• *Hoe is de bodemopbouw ter plaatse? In welke mate komt dit overeen met of wijkt het af van de bekende gegevens?*

Uit het onderzoek is gebleken dat de bodem op het onderzoeksterrein bestaat uit zogenaamde kleefarde dan wel vuursteeneluvium, beide een verweringsproduct van de in de diepere ondergrond aanwezige kalksteen (mergel). Onder de bouwvoor heeft zich, waarschijnlijk door inspoeling van kleideeltjes, een Bt-horizont ontwikkeld. Plaatselijk is deze horizont verdwenen, vermoedelijk door erosie. Rond werkput 1 bevindt zich direct onder de bouwvoor een ophogingspakket, mogelijk opgebracht om een voorheen in het terrein aanwezige steilrand uit te vlakken. Dit ophogingspakket is bij het booronderzoek vermoedelijk geïnterpreteerd als colluvium. Verder komt de geconstateerde bodemopbouw overeen met die zoals die bij het vooronderzoek is vastgesteld.

• *Hoe is het gesteld met de gaafheid, zowel in horizontale als in verticale zin, en met de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse? In welke mate is er sprake van erosie, colluvium, antropogene ophoging of afgraving?*

De geringe resterende diepte van het enige grondspoor en de aanwezigheid van vondstmateriaal in de bouwvoor wijst erop dat de bodem tot op zekere diepte verstoord is. In de werkputten 8, 9 en de oostzijde van de werkputten 3 en 6 ligt de bouwvoor direct op de C-horizont. De B-horizont is hier (bijna) afwezig. Deze is mogelijk deels of geheel opgenomen in de bouwvoor of is door erosie verdwenen.

Rond werkput 1 bevindt zich direct onder de bouwvoor een ophogingspakket, mogelijk opgebracht om een voorheen in het terrein aanwezige steilrand uit te vlakken. Dit ophogingspakket is bij het booronderzoek vermoedelijk geïnterpreteerd als colluvium.

• *Zijn er ten aanzien van bovengenoemde punten verschillen binnen het terrein? Zo ja, waar en in welke mate?*

Over het algemeen bevindt zich onder de bouwvoor een Bt-horizont. In de werkputten 8, 9 en de oostzijde van de werkputten 3 en 6 ligt de bouwvoor echter direct op de C-horizont. De B-horizont is hier (bijna) afwezig. Deze is mogelijk deels of geheel opgenomen in de bouwvoor of is door erosie verdwenen. In werkput 1 is een ophogingspakket waargenomen.

Bij afwezigheid van archeologische fenomenen

• *Indien het onderzoek geen archeologische fenomenen oplevert of categoriaal beperkte (bijvoorbeeld alleen losse vondsten), welke verklaring is hiervoor dan te geven? Kan dit een gevolg zijn van:*

- a. aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik
- b. beperkingen van de gebruikte onderzoeksmethode
- c. beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weeromstandigheden
- d. beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen (verbruining e.d.)
- e. verstoring van antropogene aard
- f. erosie
- g. een combinatie hiervan?

Op het onderzoeksterrein is slechts één met zekerheid antropogeen grondspoor aangetroffen en enkele losse vondsten. Deze losse vondsten bevonden zich met name in de bouwvoor of in een mogelijk erosiegeultje. Van het aangetroffen spoor waren nog slechts enkele centimeters bewaard gebleven. Bovenstaande waarnemingen wijzen op

een zekere mate van erosie. Het geringe aantal vondsten maakt het echter onwaarschijnlijk dat zich binnen het onderzoeksgebied een vindplaats heeft bevonden. De aanzienlijke helling van het terrein, gemiddeld 6,4 %, maakte het terrein waarschijnlijk minder geschikt voor gebruik.

Archeologische fenomenen

- *Wat is de aard, plaats, omvang en kwantitatieve samenstelling van de archeologische sporen en sporenclusters?*

Er is slechts één grondspoor, een kuil, aangetroffen, nabij de oostgrens van het onderzoeksterrein.

- *Welke functies of complextypen zijn aanwezig?*

De functie van het spoor is onduidelijk. Wel zijn in het spoor resten van verbranding aangetroffen (houtschool en verbrand leem), hoewel niet in situ.

- *Wat is de datering van de sporen?*

De datering van het spoor is onbekend.

- *Wat is de datering en kwantitatieve samenstelling van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

In totaal zijn er 7 stuks aardewerk en 4 stuks bewerkt vuursteen aangetroffen. Het aardewerk kan slechts globaal in de periode neolithicum-ijzertijd gedateerd worden, het vuursteen in het neolithicum.

- *Hoe is de spreiding van eventuele spoor- en/of vondstconcentraties?*

Er is slechts één grondspoor aangetroffen, nabij de oostgrens van het onderzoeksterrein. De vondsten zijn verspreid over het gehele onderzoeksterrein aangetroffen. Het aardewerk komt uit de werkputten 1 en 7, het vuursteen rond de werkputten 2, 4 en 5.

- *Welke verwachting is er omtrent hun verspreiding buiten de opgravingsputten?*

Gezien het geringe aantal vondsten en hun verspreiding is het niet mogelijk hier betekenisvolle uitspraken over te doen.

- *Indien deze locatie als woonplaats heeft gediend, wanneer is deze in onbruik geraakt en welke post-depositionele processen hebben plaats gevonden?*

Nvt.

- *Wat is de relatie tussen de vindplaats en het landschap?*

Het onderzoeksterrein bevindt zich op een helling.

- *In welke mate ondersteunt of bestrijdt dit onderzoek de opvatting dat terreinen met een helling van 5% of meer in het algemeen geen favoriete vestigingslocatie zijn?*

Binnen het onderzoeksterrein zijn geen sporen van bewoning aangetroffen, het onderzoek bevestigt dus bovengenoemde opvatting.

Waardering

- *Welke mate van gaafheid hebben de eventuele sites?*

De geringe, resterende, diepte van het enige grondspoor en de aanwezigheid van vondstmateriaal in de bouwvoor wijst erop dat de bodem tot op zekere diepte verstoord is.

- *Wat is de herkenbaarheid, bewaarde spoordiepte en conserveringsgraad van sporen?*

Het enige aangetroffen grondspoor was door de aanwezigheid van houtschool en verbrand leem in de vulling goed herkenbaar. Het restant van het spoor was ernstig aangetast door bioturbatie en was nog slechts 4 cm diep.

- *Wat is de herkenbaarheid en conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoölogisch materiaal?*

Het aardewerk was zeer gefragmenteerd ($<1 \text{ cm}^2$), het vuursteen was in goede staat ondanks de aanwezigheid in de bouwvoor. Beide vondstcategorieën waren goed als zodanig herkenbaar.

- *Aan welke onderzoeksthema's (NOaA, provinciaal selectiedocument) kan verder onderzoek bijdragen?*

Gezien de geringe resultaten van het onderzoek is deze vraag niet van toepassing.

- *Wat is de (beargumenteerde) waardering van de aangetroffen resten conform KNA 3.1, bijlage 4.?*

De algehele waardering van het terrein is laag. De vindplaats wordt niet behoudenswaardig geacht. Voor de beargumentering zie paragraaf 6.3.

6.3 Waardering en aanbeveling

De waardering van het onderzoeksterrein wordt conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)⁹ uitgevoerd. Hierbij wordt de vindplaats gescoord op beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit.

De beleving van de vindplaats kan niet gescoord worden; de vindplaats is niet als zodanig aan het oppervlak te herkennen en er is geen directe verbondenheid met een specifieke historische gebeurtenis. Bij de fysieke kwaliteit scoort de gaafheid laag; het enige aangetroffen spoor is grotendeels verdwenen en sterk aangetast door bioturbatie. Het aardewerk is sterk gefragmenteerd, de conservatie is daarom laag gescoord. Het vuursteen is goed bewaard gebleven, dit materiaal is echter sowieso weinig gevoelig voor verwerking. Botmateriaal, hout en botanische resten als zaden en pollen zijn niet aangetroffen.

Vondsten van het bewerkte vuursteen en prehistorisch handgevormd aardewerk zijn in de archeoregio niet bijzonder zeldzaam. De zeldzaamheid van het spoor is moeilijk te benoemen aangezien de aard en de datering van het spoor onbekend zijn. De zeldzaamheid is daarom midden gescoord. De informatiewaarde is ook laag gescoord gezien de waarschijnlijk secundaire context van het vondstmateriaal en de lage spoor- en vondstdichtheid. Voor het vuursteenmateriaal geldt dat binnen een straal van 1000 meter er vindplaatsen zijn aangetroffen uit het mesolithicum en neolithicum, waaronder twee AMK-terreinen. Voor dit materiaal kan de ensemblewaarde dus hoog worden gescoord. Voor het aardewerk en het spoor geldt dat gezien de onduidelijke datering van beide, ensemblewaarde niet gescoord kan worden. De ensemblewaarde wordt daarom op midden gescoord. De representativiteit is op grond van de huidige resultaten moeilijk te scoren, vooralsnog is deze laag gescoord.

waarden	criteria	scores ¹⁰
---------	----------	----------------------

⁹ Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.1.

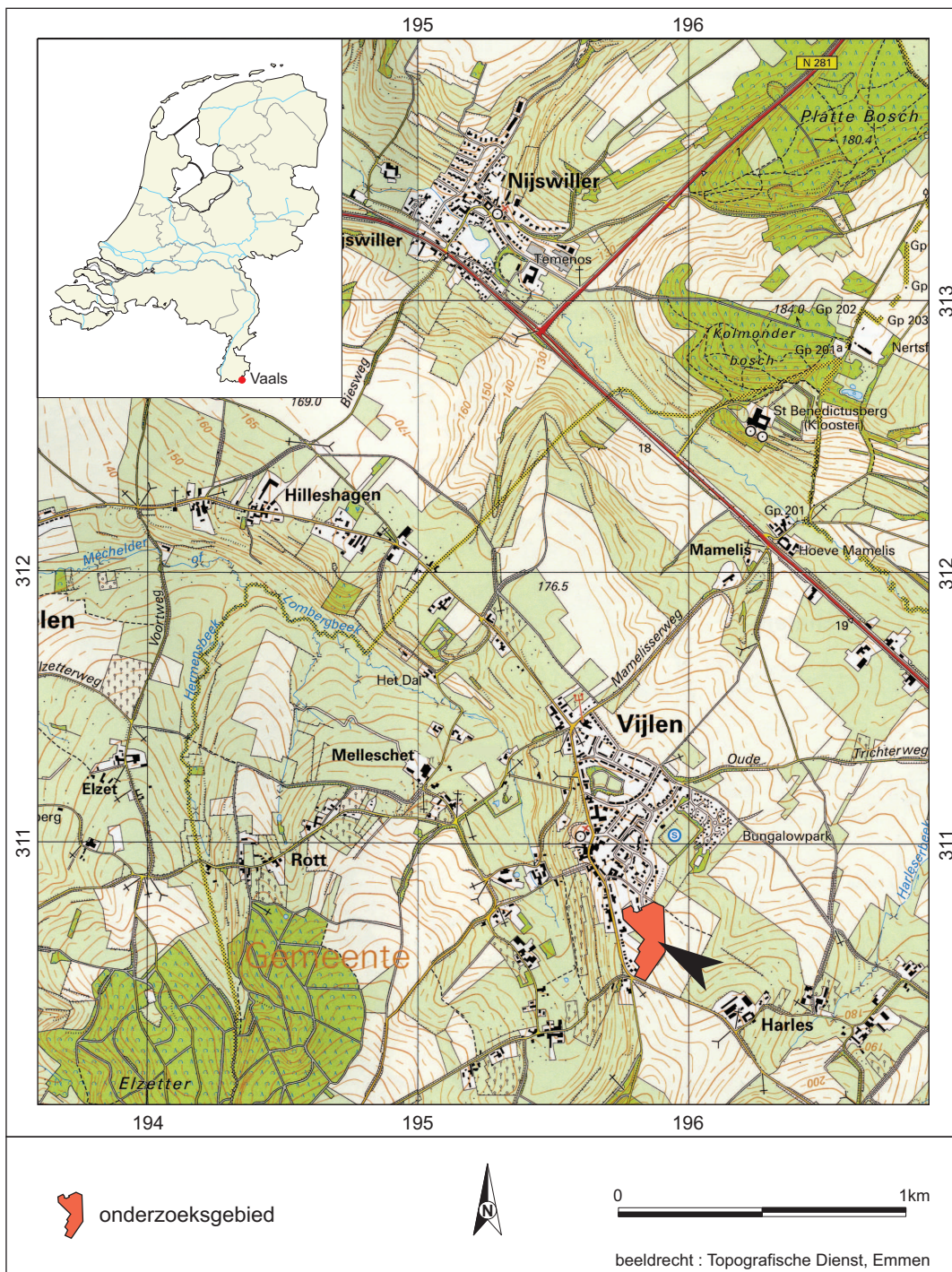
¹⁰ Waarbij 1 de laagste waarde weergeeft en 3 de hoogste waarde.

beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	1
	conservering	1
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	2
	informatiewaarde	1
	ensemblewaarde	2
	representativiteit	1

ERROR: undefined
OFFENDING COMMAND: setcolors

STACK:

/DeviceGray
/DeviceGray

VIJLEN ZUID-OOST

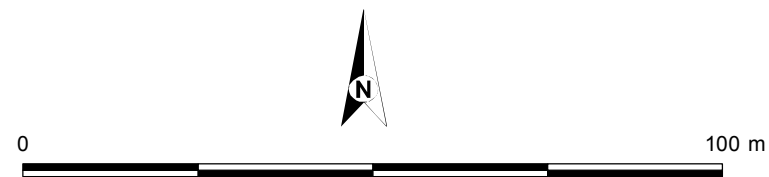
Puttenplan en allesporenkaart

— plangebied
werkputten

spoor 5
overige sporen

natuurlijke sporen

1 spoornummer
1 putnummer

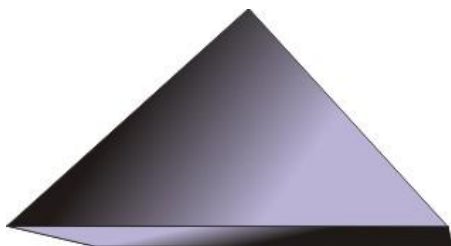

BAAC

A09 0125 35691
WP 1 20-07-09
VLAK
PROFIEL 2
SPOOR

Archeocoach

*Archeologische kwaliteitsborging en
beleidsadvisering*

Drs. Henk Stoeper

Register senior-KNA-archeoloog

*Onafhankelijk adviseur archeologische
monumentenzorg
Specialist middeleeuwse archeologie*

Tienbundersweg 8

6321 CR Wijlre

06-22153580

hstoeper@archeocoach.nl

Gemeente Vaals

Postbus 450

6290 AL Vaals

t.a.v. H. Kessen

Wijlre, 26 november 2009

Geachte heer Kessen,

U heeft mij gevraagd om een conceptrapport te beoordelen van BAAC met betrekking van proefsleuvenonderzoek in Vijlen-Oost. Ik heb dit gelezen en vind het van goede kwaliteit. Ik mis echter in hoofdstuk 6 de conclusie dat op deze locatie geen behoudenswaardige vindplaats aanwezig is en vervolgens de aanbeveling dat op deze locatie geen verder onderzoek nodig is.

Ik neem aan dat BAAC dit nog kan toevoegen in de tekst.

Vooruitlopend hierop deel ik U mede dat ik tot een zelfde conclusie kom en dat ik U derhalve adviseer bij de vergunningverlening op te nemen dat de waarde van het te verstoren terrein voldoende is vastgesteld. Er is geen sprake van aantoonbare archeologische waarde en de vergunning kan derhalve zonder nadere voorwaarden worden verleend. Dit behoudens het in de Monumentenwet bepaalde dat indien toch een (toevals)vondst gedaan mocht worden, dit bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gemeld dient te worden.

Voor alle duidelijkheid: in het laatste geval gaat het in de praktijk over hoogst zeldzame en zeer onvoorspelbare gevallen met zeer bijzondere vondsten, zoals menselijke begravingen met bijgiften.

Vriendelijke groet,

Drs. H. Stoeper